رجسٹرڈ ایل نمبر ۷۶۱۷

جاری شدہ ۱۹۶۴

ماہانہ سرائیکی اشاعت

اختر

ملتان

(سرائیکی)

جلد ۵ ؛ شمارہ ؛

نگران : ——— مولانا نور احمد خان فریدی

ایڈیٹر : ——— اے ۔ کے بلوچ

سال دا چندہ : ——— ڈھائی روپے

ہک پرچہ : ——— ۲۵ پیسے

پیشکش

سرائیکی اکادمی ملتان

تندیر

گالھ مہاڑ

مضمون

حصہ نظم

سیرتے

واقعات

پبلشر اختر علی خان بلوچ ۔ پرنٹر مولوی منظور احمد اختر ۔ مطبع ہمدرد پرنٹنگ پریس ملتان ۔ مقام اشاعت ہفت روزہ اختر ۲۹ رائٹرز کالونی ملتان

گالھ مُہاڑ

سرائیکی اکادمی ملتان دے نائب صدر سردار عبدالرحمٰن خان کھتراں ملتان دے شیزان موٹل وچ اخباری لوکیں نال کجھ گالھیں کیتیاں۔ ایہہ گالھیں قوم دے ہر دردمند کوں فکر تے سوچ دی دعوت ڈیندیاں ہن۔ کجھ مطالبے حکومت کنوں وی کیتے گئین اُساں انہاں دیاں او گالھیں لفظ بہ لفظ اِتھاں پیش کریندے ہیں۔

۱۔ سرائیکی اکادمی قومی یکجہتی دے مخالف لوکیں تے علاقائی تعصبات کوں بُرا سمجھدی اے۔ اتے او سرائیکی زبان دیاں تخلیقاں دے ذریعے قومی زبان تے قومی یکجہتی کوں ودھاوݨ پھیلاوݨ دی آرزومند اے اُساں ایجھے او بے پاسوں سرچاتی تعصبی فتنیاں دی مذمت کریندے ہیں تے ایں سلسلے اِچ راجہ داہر کوں "قومی ہیرو" آکھݨ آلیاں کوں ملک دا ویری سمجھدے ہیں۔ ایہہ نعرہ اسلامی روح تے تعلیم دے اُلٹ اے ایندے وچ کوئی شک نی۔ جو نظریہ پاکستان دا ایرا ای اسلام اُتّے بدّھا گئے۔ جیکر اِنہاں فتنیاں کوں ودھݨ پھلݨ ڈِتا گیا۔ تاں ملک خطرے وچ پئے ویسی۔ اساں حکومت کنوں ایہہ مانگ کریندے ہیں۔ جو او بہوں جلدی انہاں بُرے کماں کوں پچھڑے تے ایں فتنے کوں مکاوݨ دی کرے۔

۲۔ اساں سرائیکی اکادمی کوں ایہو جیہاں مثالی ادارہ جوڑݨ دی نیت کیتی اے جو ایہہ قومی یکجہتی تے ملّی وحدت دے ودھارے کیتے سوجھلے دی لاٹ ثابت تھیوے تے بیاں علاقائی زبانیں دے ادارے دی ایندی ریس کرن۔

۳۔ اساں سرکار ڈوں ایہہ مطالبہ کرݨ دا حق رکھدوں جو او بداعمال ادارے جیڑھے قوم تے ملک دے اتفاق تے صلح پیار دی پاڑ اُتّے رَمّیا رکھی

بیٹھن اِنہاں دا سرکاری وظیفہ بند کر ڈِیوے اتے اُوندے مقابلے اِچ انہاں اداریاں دے سر اُتّے ہتھ رکھے جیڑھے ملک اتے قوم دے بھلے کیتے رات ڈینہہ لگے ہوئے ہِن۔

۴۔ اساں اصلوں کھُل کے ایہہ حقیقت ظاہر کریندے ہیں جو اُردو اساڈی قوم دی زبان اے اساکوں ایندے نال پیار اے اتے اساڈا پکا یقین اے جو اساں علاقائی زباناں، علاقائی ثقافتیاں تے روائتیاں دے ایرے اُتّے قومی زبان، قومی ثقافت اتے قومی روایات دی اُچّی تے سوہنی ماڑی اُسار سکدے ہیں۔

۵۔ ہیاں علاقائی زباناں پنجابی سندھی پشتو تے بلوچی مشرقی زباناں اِچ شامل ہِن۔ اتے انہاں اِچ امتحان ڈیوݨ دی اجازت اے ہُݨ ملتان اِچ دی سکینڈری ایجوکیشن بورڈ قائم تھی گئے اساں ایہہ مطالبہ اِچ حق وارد ن ہیں جو سرائیکی کوں وی نصاب اِچ شامل کر کے ایں زبان وِچ امتحان ڈیوݨ دی منظوری ڈِتی ونجے۔

۶۔ خواجہ فرید رحمتہ اللہ علیہ دی روحانی عظمت دا لحاظ کریندیں ہوئیں انہاں دے ناں دیاں تقریباں کوں ناجائز فعلاں کنوں پاک کیتا ونجے۔ اتے انہاں دی یاد وِچ ہر وڈی تقریب کوٹ مٹھن جتھاں سائیں فریدؒ دا مزار اے منائی ونجے۔ اساڈی ایہہ دی خواہش اے جو جیویں حکومت شاہ بھٹائی دیاں تقریباں دی سرپرستی کریندی اے ایویں خواجہ فریدؒ دی تقریباں دی وی سرپرستی کرے

۷۔ ملتان وِچ ریڈیو اسٹیشن دے قیام وِچ ڈھل پئی تھیندی اے آہدن جو ایہہ ڈھل جاݨ بجھ کے کیتی ویندی پئی اے اساں حکومت دی منت کریندے ہیں جو ریڈیو اسٹیشن کوں اِتھاں بہوں جلدی بݨایا ونجے"

تُہاڈا سیوکاں دا
سکوری

ملتانی (سرائیکی) زباناں دی ما

شیخ اکرام الحق :۔

وسطی ایشیا کوں انسانی آبادی دے وجود وچ آون دی جا سمجھیا ویندا اے۔ پندھراں کروڑ سال تھئے جو حیاتی وجود دی تبدیلی دیاں منزلاں گذار کے انسانی شکل وچ آئی۔ پر کتھاں آئی، اے کوئی مخصوص جا نہیں۔ پرانی معلوم دنیا وچ ایشیاء دا درمیانی حصہ ایندا پہلا گھر خیال کیتا ویندے اوں تاں پرانی روایتاں وچ ایہہ وی آکھیا گئے جو حضرت آدم دی اولاد زمین دی جنہاں جائیں اُتے رہن شروع کیتا اُنہاں وچ ہک جا "میسان" ہئی جیکوں ملتان نال مطابق کیتا ویندے۔ تاں ہندی ہند تے پاکستان وچ ایہو جہیں کوئی شہادت نہیں جیکوں اے یقین کیتا ویندا کہ انسان تے حیوانی شکلوں پیدا تھئے۔ ایہو واسطے ایں ویلے ایہو فرض کیتا ونجیکا جو ایہہ خطہ انسانی نسلاں دے رلیاں وچ آون والی آبادی ہئی۔ اساں دنیا دے نقشے دے ایں ٹوٹے اُتے نگاہ سٹوں تاں اساں ڈیکھسوں جو ملتان ہک ایہو جہیں میدانی علاقے دا مرکز اے جیندے اُتر والے پاسے کوہ ہمالیہ اے تے ڈیہلا وچ کوہستان نمک، ڈکھن ڈیہلا وچ بحیرہ عرب تے ڈکھن تے ڈیہبار وچ ریگستان اے۔

سروے محکمہ دی یادداشت (جلد ۲۴ صفہ ۲، ۹۷ مقالہ نمبر ۱۲) دے وچ اے ثابت سمجھیا گئے جو کوہ ہمالیہ ہک ـــــ ہوں وڈے بھوئیں انب یا بھونچال دی وجہ کنوں دھرتی دی چھاتی اُتے اُبھریا تے زمین نے جتھاں اتنی بلندی پاتی، اتھاں ایندے مقابل وچ اتنا جھکاڑ دی بنڑیا جو ہک پاسے گنگا تے جمنا دے پانی دی بیڑا ڈھنڈ بنڑ گیا تے جیہڑا ڈوجھی طرف راجپوتانہ دا سمندر۔ ایہہ گوالیہ جو پرانے زمانے وچ ملتان دے ڈکھن تے ڈیہبار دی ریتاں اُتے پانی پھردا ہا تے معمولی وی نہ ہا سمندر دی شکل وچ ہا۔ امپریئل گزیٹر دی جلد اول صفحہ ۲۱ وچ وی منی گئی ہے۔

رگ وید دنیا دی سب کنوں پرانی کتاب سمجھی ویندی اے، اتے ایہہ دی منیا ویندے جو اے ملتان دے علاقے وچ دریاواں دے کنارے لکھی گئی (بال گنگادھر تلک دی کتاب "ویداں دا بزمانی گھر") رگ وید دی چھتی نے اشلوک ۲۶ وچ ایہہ لکھیا ہویا اے جو پچھوں انہہ پہاڑ ابھر آئے اتے ڈوجھے پاسے زمین وچ ڈھنڈ ون بنڑ گئیاں۔ ایہہ سپتا سندھو دا علاقہ ہا جیہڑا اندر دیوتا نے آریاکوں ڈتا اتے جیندے وچ سندھ تے باقی دریاواں تے رستے کھوڑ ڈتے۔ سپتا سندھو دے معنے ہن "ست دریا" یعنی دریاواں دا ناں ہیر

لوئی جاندے سندھ، جہلم چناب، راوی بیاس، ستلج، ستواں دریا سرسوتی ہا جیڑھا گھگر دے نال نال انبالہ کولوں وہندا ہویا بہاولپور دے کول راجپوتانہ دی ریت وچ گم تھی ویندا اے ایہہ دریا ہک پینجے دی شکل دے وچ ملتان کوں کٹھ دی جابتاں لے ڈہندے ہن۔ اگوں چل کے رگ وید دی ستویں کتاب دے اشلوک ۹۵ دے وچ لکھیے جو سرسوتی انہاں سارے دریاواں کنوں پوجا واسطے چنگا ہا۔ اتے امپیریل گزیٹر دی پہلی جلد ایہہ ڈسیندی اے جو سرسوتی بحیرہ راجپوتانہ دے وچ ڈھاندا ہا۔

محکمہ سروے دے مقالہ نمبر ۱۲ کنوں پتہ لگدا اے جو بحیرہ راجپوتانہ ڈھکڑ وچ کوہ اراولی تئیں پھیل گیا ہا تے ڈیہلا دو خلیج کچھ دے واسطے نال بحیرہ عرب نال رل گیا ہا، اتے پہوں پرانے زمانے وچ عرض بلد ۳۰ تئیں چلا گیا ہا۔ ملتان ۳۰ عرض بلد دے اتے واقع ہے۔ ایندے معنی ایہہ تھیے جو جہڑے ویلے ملتان دا علاقہ پکی زمین ہا سندھ، راجپوتانہ، گنگا جمنا دے بیٹ پانی تلے ہن انسان اگر رہ سگدا ہا یا آ کے رہیا تاں ملتان دے علاقے وچ رہیا۔

بولی ہنی بنائی شکل وچ انسان اتے نہ نازل تھئی اے نہ اوندے اندر رکھی گئی ہے۔ انسانی دماغ وچ بھیجے دے عمل کنوں یا شعور پیدا تھیا۔ اتے پنج حساں دے ردِ عمل نال دماغ دے پردے اتے جیڑھا عکس پیا، انہاں رل کے فکر دی خاصیت پیدا کر ڈتی۔ تے ہک بندے دے فکر کوں ڈوجھے کوں ڈسن واسطے آواز استعمال تھیون لگی۔ آوازاں دیاں شکلاں نے بولی بنا ڈتی۔

بر جیڑھیاں آوازاں منہ وچوں نکلیاں انہاں دا معنا ل آپت وچ رضامندی نال مقرر کیتا گیا۔ تواریخ وچ ایہو جیہا کوئی زمانہ نہیں جیڑھے ویلے ساری دنیا دی ہکا بولی ہووے انسانی زندگی ٹولیاں وچ ونڈی تے پھلی تے بولیاں دی ہر ٹولے دیاں ڈکھریاں تھیاں۔ اتے جیہڑی کوئی جاندار ترقی کریندے اپنڑیں ڈدھیاں۔ دنیا وچ تقریباً ترا کے ہزار زباناں ہن جیڑھیاں اٹھ قبیلیاں وچ ونڈیاں ہویاں ہن، جنہاں وچ ہند آریائی ساریاں وچ وڈیرا قبیلہ اے ہند آریائی زباناں دے وی ترائے ٹولے ہن۔ آریائی، سامی، تورانی۔ اے اگوں کئی بولیاں دے خانداناں وچ ونڈیچ ویندے ہن ہند ایرانی، ارمنی، البانی، یونانی بلکانی، اطالوی، سیلٹکی، تورطانی، ہسپانوی، فرانسیسی، المانی، انگریزی۔ ملتانی زبان دا انہاں ساریاں خانداناں نال واسطہ رہیا اے۔ اتے خاص طور تے ہند ایرانی نال ہند ایرانی دیاں ترائے وڈیاں شاخاں ہن۔ ایرانی پشاچ تے ہند آریائی۔

ایں آخری شاخ دا ملتانی نال سدھا سانگہ اے، ہند ایرانی وی انہاں ال بر اکرتاں دی ملے جنہاں وچوں مرہٹی، بنگالی۔ سرائیکی (ملتانی) سے تے سرائیکی دیاں ٹینگاں۔ پنجابی اردو سندھی پیدا تھیاں ------!

محمد اسمٰعیل احمدانی
ایڈووکیٹ - سانگھڑ

سرائیکی زبان دا ودھارا

دنیا اج کنوں پنجھا سال اگے جیویں ہئی اَج اُوں جیہی کوئنی اَتے اج کنوں ڈاہ سال پچھے دی بے نمونے دی ہوسی۔ حرکت تے تبدیلی ایں دنیا دی ریت ہے۔ ایویں ہر ہک زبان دی ہمیشاں تبدیلی قبول کریندی ہُندی اے۔ اساڈی پیاری سرائیکی زبان وی ایں اصول کنوں خالی نہیں تے نہ تھی سگدی اے۔ جیکر ایندے اُتے جمود آونجے تاں اوں ڈینہہ اوندی موت دا ڈینہہ ہوسی (خدا نہ کرے) ایں واسطے اساکوں ہر دم تے ہمیشاں اپنی پیاری زبان دے ودھارے تے ترقی دی کوشش کریندا رہنا چاہیدا اے جیویں اے زبان دی "ہر دم جواں پیہم رواں" رہے۔

وادھارے دیاں صورتاں سوچن سرائیکی دے ادیبیں تے عاشقیں دا کم ہے۔ ملکی حالتاں تاں اے ہن جو چاریاں پاسیں کنوں انگریزی۔ اُردو تے پنجابی زبان ولسیٹ گھدے۔ جیکوں ڈیکھو اوہ اُردو اتے اَدھا انگریزی پیا الیندے۔ جیکر انگریزی نہ آسی تاں پنجابی لفظ ملاون دا اپنا مادری حق سمجھسی اے اصلوں خیال نہ کریسی جو ایں اپنی غیرت تے حمیت دا جنازا پیا نکلدے۔ اُردو تے انگریزی والے سرائیکی الاون تاں الاون سرائیکی سنڑن وی پسند نیں کریندے سئے سئے مذاقاں کریندن۔ ہک اساں ہیں جو پرائیں زبانیں تے لکھ لکھ واری تے قربان پئے تھیندوں۔ اے من گھدے جو انگریزی ساری دنیا دی زبان اے۔ اتے اُردو اساڈی قومی زبان مگر ایندا مطلب اے تاں کوئے نیں جو اساں اپنی مادری زبان وساری چھوڑ ڈوں یا ایندے وچ ٻنھیں زبانیں دے اِتلا تاں گنڈھ لاؤں جو اے فقیر دی گودڑی یا سندھی رلی تھی پوّے۔ کہیں دی زبان دے وادھارے دیاں کئی شکلاں تھی سگدین۔ کجھ ہیں تلے بیان کریندا ہاں۔

١- پرانڑے لفظاں کوں نہ وسارن۔ جاری رکھن

٢- ٻنھیں زبانیں دی گرامر کنوں فائدہ چاون

٣- ٻنھیں بولیں دے لفظ چا گھننڑ۔

٤- ٻنھیں زبانیں دے لفظیں کوں اپناونڑ (سرائیکی بناونڑ)

١- اساڈی زبان لفظیں دے خیال نال بہوں امیر ہے۔ پرانڑی شاعری کوں ڈیکھو کینجھے خیال تے سوہنڑے نمونے نال ادا کیتے گئین۔ کہیں وی زبان دا سرمایا اول اوندے لفظ ہوندن۔ جے لفظ تھوڑے ہوسن تے خیال کوں ظاہر نہ کر سگسن۔ جے لفظ ڈھیر

ہوون تے ہر وڈا اتے نازک خیال سوہنٹے مونے نال ظاہر تھی سگھی۔ ڈاڈی آدم کوں وی اللہ سائیں "اسماء" سکھال کراہیں فرشتیں دے اعتراض رد کیتے ہن۔ اساں جیکر اپنے ادبی سرمائے کوں ڈیکھوں تے اصلی سرائیکی لفظیں کوں نہ وی گنٹر ڈیوں۔ اساڈا نثری سرمایا اتلا زیادہ ہے جو ایندے وچ کم آندے ہوئے سارے لفظ رَلا کم آنٹ پئے وچوں تاں آسا کوں پئی کہیں زبان دی محتاجی نہ کرنی پوسے۔ جیویں

نینھ - عشق　　نزوٹ - سستی
ہیلک - عادی　　بھٹھ - چھوڑنا
سُول - درد　　سانگ - ساتھ
ویری - دشمن

تساں آپ دی انصاف نال آکھو جو اساڈے لفظ وی ٹھیک سوہنٹے تے اثر کرنٹ والے ہن یا اردو فارسی دے "ویری" اتے "نینھ" دی لذت تے چس "دشمن" تے "عشق" جیہیں ہزار لفظ وی رَل کراہیں نہیں پیدا کر سگدے۔ پچھے اساں لے اپنا خزانا نال کیوں چھوڑ دن۔ ہک دفعہ انھاں لفظاں کوں ول روزمرہ دے کم وچ آن ڈیکھوں تاں خبر پوسی جو اساڈی نظم تے نثر وچ کیتلا چس تے مٹھاس پیدا تھیندے۔

۲۔ سرائیکی دے سبھ کنوں کولھوں سندھی زبان لنے بلکہ اینویں ڈسدے جو ڈوھیں جاڑیاں بھینڑیں ہن۔ سندھی وچ کئی کئی گرامر دے مونے اینجھے سوہنٹے ہن۔ جو دل اُھدے اساں وی سرائیکی وچ رَلا گھنوں

(الف) سندھی وچ فعل رواں بناونٹ دا طریقہ ہک تھولا مگر ڈاڈھا پیارا ہے۔ لے عربی فارسی نال ڈھیر رَلدے۔ جیویں

سرائیکی	اردو	عربی یا فارسی	سندھی
لکھیا ہویا	لکھا ہوا	محررہ	لکھیل (لکھ + یل)
سڑیا ہویا	سڑا ہوا	سوختہ	سڑیل (سڑ + یل)
وسریا ہویا	بھولا ہوا		وسریل (وسر + یل)

مصدر دا "نٹر" ہٹا کراہیں "یل" رَلا ڈیوو۔ ہک سوہنٹا تے تھولا لفظ بنٹر ویندے۔ جو زبان دی چس کوں ودھا ڈیندے اساں سرائیکی وچ ایں طریقے کوں اینویں دا اینویں اپنا سگدوں۔

(ب) سندھی وچ اسم فاعل بناونٹ دا طریقہ (طریقہ نہیں۔ جیویں اُلاؤ اونویں لکھو) وی بالکل سوہنٹا تے تھولا ہے جو عربی فارسی ہندی نال رَلدے جیویں۔

سرائیکی	اردو	عربی فارسی	ہندی	سندھی
لکھنٹ والا	لکھنے والا	مصنف	لیکھک	لکھندڑ
ڈرکنٹ والا	دوڑنے والا	دونده		ڈکندڑ

مصدر دے "نٹر" کوں نون غنہ وچ تبدیل کرکے "دڑ" رَلا ڈیو اسم فاعل بنٹر ویندے۔

کہیں دی زبان دا حسن اوندے تھوڑے (بلیغ) اتے صاف "فصیح" ہوونٹ وچ ہے۔ جے اساں ڈو لفظیں دے رلاونٹ دی بجائے ہک لفظ وچ ایجھیں تبدیلی آن سگدوں جیڑھی لفظ دے حسن

کوں وی نہ مکاوے تے معنیٰ دی صاف ڈیوے تاں اوں کنوں اساکوں نہیں گھبراونا چاہیدا۔ اُتے ڈتے ہوئے طریقے یا ایندے نال رلدے ملدے طریقے اساں جیکر اپناؤں تاں زبان کتنی مٹھی تے سوہنی تھی ویسی۔

۳۔ کوئی وی زبان ایجھی کوئے نہیں جیئیں پی زبان کنوں کجھ اُدھار نہ گھدا ہووے خواہ انگریزی یا عربی دی کیوں نہ ہووِن۔ ایں ویلھے دی انگریزی وچ گھٹ کنوں گھٹ ڈو سو لفظ ایجھے ہِن جیڑھے ہندو پاک دے بولیں نال تعلق رکھدِن۔ اساڈی بولی ایں معاملے وچ کجھ ترِستی اے ایکوں جیکر اُردو سندھی انگریزی زبانیں دے چشمے کنوں پانی پیون ڈِتا ونجے تاں کوئی ہرج نہیں۔ جیویں تلوں ڈتے ہوئے سوکھے اُردو لفظیں دے میکوں سرائیکی لفظ نہیں لدھے۔ ایجھے لفظ جیکر اوویں دے اوویں اپنا گھنوں تاں کوئی ڈر نہیں۔

مگر۔ لیکن۔ بلکہ۔ ہرج۔ قسم۔ مطلب۔

۴۔ بیئیں بولیں دے لفظ اساں تھوڑی پھیر گھیر نال اپنے کم آن سگدوں ایندے وچ کئی ڈر ہرج یا شرم دی گالھ کوئے نہیں۔ جیویں۔

ہمیشہ۔ ہمیشاں

محتاجی۔ موتھاجی

گھبرانا۔ گھبراوݨ

"جیویں آلا دے۔ اوویں لکھو"

اے ہک اساڈی مٹھی تے پیاری زبان دا نعرہ بݨ سگدے اُتے ڈتے ہوئے (ڈِتل) لفظاں ہک تعلق رکھݨ والی (ذکھندڑ) بولی کنوں اساں گھن سگدوں۔ ایہو طریقہ جے اساں پکڑ گھنوں تاں لفظیں دے نال فعلیں کوں وی کم آندے سے تاں اللہ کریسی (انشاءاللہ) اساڈی زبان ہر علم تے ادب نال بھری وچ ویسی۔

اساں اپنے گھریں وچ بازاریں۔ میلیں ٹھیلیں اُتے زمینیں۔ فصلیں وچ سرائیکی پئے الیسوں اُتے ایندے دھارے دی کوشش پئے کریسوں تاں اپنا فرض نبھیسوں نا تاں ایندے قاتل سݙیسوں۔

ضروری گالھ

ایں واری اساں "ڈاک" دا صفحہ پیش نئیں کر سگدے۔ جاہ نئیں بچ سگی۔ اساڈے پہوں سارے بھِرانویں دے ڈاڈھے سوہݨے تے من بھانونے خط آئے ہِن۔ افسوس اے جو اساں انہاں کوں ایں پرچے اِچ شامل نئیں کر سگدے۔ انشاءاللہ جون دے پرچے اِچ سبھے خط شامل کر سگسوں۔

تحسین سبائیودالوی دا افسانہ "رقیب" صدیق طاہر دا ڈرامہ اُتے نجمہ صاحبہ دا مضمون دی اگلے پرچے اِچ شائع تھیسی۔

ادارہ

پاکستان دا قیام تدریجی تحریک دا نتیجہ اے۔ اصل اچ آزادی دی تحریک دی بنا اُنہیں ڈیہاڑیں رکھ ڈتی گئی ہئی جڈاں ہندوستان وِچ مسلمانیں دی حکومت دا اڈیوا انگریزی سامراج دی اندھاری کنوں مسمّھ لگا ہا تے سارے ہندوستان تے انگریزیں دا اثر و دھم لگا ہا۔ ایہہ تحریک اندروں اندروں چلدی رہی۔ کڈاہیں تاں سراج الدولہ تے سلطان ٹیپو دی شکل اچ تے کڈاہیں ١٨٥٧ء دی جنگ آزادی دی صورت اِچ ایہا بن گئی پر ایہہ انگریزیں دا اثر تاں ساڑ سگی اُنہیں دے اقتدار کوں ساڑ تے کیری کولا نہ کر سگی۔ ١٨٥٧ء دی جنگ آزادی دے بعد مسلمانیں دا تھوڑا بہوں اقتدار وی ویندا رہیا۔ ہُݨ تحریک آزادی کوں ہُوا جھلوڑیں کنوں بچاوݨ کیتے امیریں تے رئیسیں دیاں ہمتاں دی جواب ڈے گیاں تے مسلمان جاگیردار تے نواب کہیں کم دے نہ رہ گے۔ مونجھ مونجھاری دے ایں اندھارے اِچ مسلمانیں کوں ہک جاہ تے کٹھا کر تے عوامی تحریک دا ڈیوا بلیا، جیندے لیڈر عالم تے صوفی لوگ ہن۔ اِنہیں بزرگیں اسلامی معاشرے دی تباہ تھی ہوئی عمارت تے ہک نویں تے عظیم الشان ماڑی دے اَیرے رکھے اتے لوکیں کوں انگریزیں دی سازش کنوں محفوظ رکھیا۔

جیہں دے بلے ایں عوامی تحریک دے اُتے نظر ماری ونڄدی اے، عالمیں تے صوفییں دے کار دے طریقیں اِچ فرق معلوم تھیندے۔ عالمیں میدان اِچ سامݨے آتے انگریزیں نال جنگاں لڑیاں، جیویں جو سید احمد شہید بریلوی دی تحریک جہاد مسلمانیں اِچ اپݨی وچھڑی ہوئی عزت تے عظمت حاصل کرݨ دا جذبہ پیدا کیتا، پر ڈوجھی پاسوں صوفیا کرام ارتقا دے بعد انقلاب دے قائل ہن۔ صوفیا کرام نہ تاں انگریزیں نال سِدھی لڑائی لڑدے ہن، نہ تاں مجاہدیں دے نال ہتھ ونڈایا۔ اِنہیں دا ایہہ خیال ہا جو جیہڑے ویلے زوال دا انکار تھیوݨ آ لے معاشرے کوں اسلامی قالب اِچ ڈھال تے ایہجیں حالات پیدا کیتے ونڄن جو اِنہیں دے قدرتی نتیجے دے طور تے خود مختار اسلامی حکومت قائم تھی سگے۔ کیوں جو جے تئیں لوک ذہنی طور تے تیار نہ تھیوݨ، انقلاب نہیں آ سگدا۔ ایہا وجہ اے جو صوفیا کرام دی تحریک آزادی کوئی باقاعدہ شکل اختیار نہ کر سگی۔ ہر درویش آپݨے طور تے کلھے کلھے غیر ملکی حکومت دے خلاف لوکیں کوں ذہنی لحاظ نال تیار کریندا رہیا۔ تحریک اِچ باقاعدگی ناں ہووݨ دی وجہ نال، اِنہیں صوفیا کرام دے کارنامیں تے پردہ پے گیا حالانکہ آزادی دی تدریجی تحریک کوں اِنہیں بزرگیں جیندا رکھیا جیہڑی بعد اِچ قائداعظمؒ دی قیادت اِچ آ کے ایں تحریک پاکستان دی

شکل اختیار کر گئی۔

[illegible] گالھیں لکھدائیں نہ بھکلن آئیاں پڑھمناں [illegible] انہیں اِچ خواجہ غلام فرید رحمۃ اللہ علیہ دی شامل ہِن۔ ایہ ترتیب ہک اسلامی معاشرے دی ڈِٹھے ڈکھن آلی ماڑی دے ایہے پادن اِچ ہِک ابر دے شریک ہِن تے انھیں کوں کوئی نہیں بھُلا سگیندا۔

خواجہ فرید رحمۃ اللہ علیہ بڑے شاعر ای نہ ہِن، صُوفی بزرگ وی ہِن۔ سارے ہندوستان اِچ اُنہاں دے مُریدیں تے عقیدت مندیں دا سلسلہ کھنڈیا ہویا ہا۔ اُنہیں دے درویشی دے پلو نال عام لوک وی بدھے ہوئے نہ ہِن۔ ریاستیں دے والی تے وڈے وڈے امیر تے نواب وی اُنہیں دے مُریدیں اِچ شامل ہِن، جیویں جو ریاست بہاول پور دے نواب صادق محمد خاں رابع، نواب وزیر خاں والئ ٹونک، نواب قیصر خاں والئ جھبل تے نواب تیگاں خاں والئ ریاست چوٹی ہِن۔ خواجہ حسن نظامی مرحوم، خواجہ غلام فرید نال نواب صادق محمد خاں رابع دی عقیدت دا ایہو جھا حال بیان کیتے: اُنہوں خواجہ صاحب دے مرتبے دا پتہ لگدے تے ایہہ اندازہ تھیندے جو او کردار دے اعتبار نال کیڈے اُچے ہِن۔ خواجہ حسن نظامی لکھدن

"ہک حضرت خواجہ صاحب دی بہوں واری زیارت کیتی اے تے ایہہ نظارہ کئی واری ڈِٹھے جو خواجہ صاحب ہِک گاڈی اِچ سوار ہِن جیویں جو گھوڑے بانہیں دی گاڈی ہوندی اے تے نواب صاحب بہاولپور (صادق محمد خاں رابع) نوکریں دا نگوں اوں گاڈی کوں ہتھیں نال کھیل رہین ہے"

خواجہ غلام فریدؒ ہندوستان دی ایجھی ریاست نال تعلق رکھدے ہِن جِتھاں بہوں عرصے کنوں خود مختار اسلامی ریاست دا جھنڈا لہریندا رہیا ہا۔ شروع شروع اِچ ریاست بہاول پور دے نواب کابل دی اسلامی سلطنت دے تابع ہِن۔ ایں لحاظ نال ریاست دے چوتھے حکمران نواب بہاول خاں ثانی ۱۸۰۲ء اِچ شاہ کابل، شاہ محمود دی اجازت نال ای بہاول پور اِچ ٹکسال قائم کیتی ہئی تے ریاست دے ناں دا سکہ جاری کیتا ہا۔ جیندے ہک پاسے ہمایوں شاہ محمودؒ تے ڈوجھے پاسوں دارالسرور بہاول پور دے لفظ ہِن۔ ریاست دے پنجویں نواب صادق محمد خاں ثانی دے ویلے رنجیت سنگھ ملتان کوں فتح کرن دی نیت گھن تے آیا تے ملتان دے علاقے کنوں لنگھ تے ریاست بہاول پور دے حصے کوں وی لُٹن شروع کر ڈِتا۔ مہاراجہ رنجیت سنگھ ڈیرہ غازی خاں کوں وی فتح کیتا۔ پر اڈھائی لکھ روپے سالانہ دے اجارہ تے نواب صادق محمد خاں ثانی کوں واپس کر ڈِتا۔ ایندے باوجود سکھیں ریاست دے کجھ حصے تے اپنا قبضہ رکھن ڈِتا۔ نواب صادق محمد ثانی دے بعد نواب بہاول خانؒ ثالث تخت تے بیٹھا۔ اوندے دور اِچ ڈیرہ غازی خان دے اجارہ دی رقم ادا نہ تھیون دی وجہ کنوں رنجیت سنگھ ہک فرانسیسی جرنیل کوں ڈیرہ غازی خان دے اُتے حملہ کرن کیتے بھیجیا۔ اوکوں ایہہ وی سمجھا ڈِتا کر او ریاست دے ڈوجھیں علاقیں اُتے وی قبضہ کر گھنے۔ ایں طرحاں ڈیرہ غازیخاں دی فتح دے بعد ریاست دے دریا پار دا علاقہ (مظفر گڑھ، ملتان تے منٹگمری) وی نواب بہاول خان ثالث دے ہتھوں نکل گیا۔ اتنا وڈا علاقہ ہتھوں نکلن اِچ نواب صاحب کوں بہوں صدمہ تھیا۔ اوں سوچیا جو ریاست بہاول پور دے بچاون دا کوئی ذریعہ ہو سگدے تاں او ایہے جو کہیں وڈی طاقت

دا آسرا گھندا ودا ہئی۔ کیوں جو ہک پاسوں تاں رنجیت سنگھ تنگ کریندا ہا۔ ڈوجھے پاسوں سندھ دے امرا ریاست دے موافق نہ ہَن۔ ۱۸۳۳ء اچ نواب بہاول خان ثالث سکھیں کنوں بچݨ دی خاطر ہندوستان دے انگریز گورنر جنرل لارڈ ولیم بینٹنگ کوں درخواست کیتی جو ریاست اچ پولیٹیکل ایجنٹ مقرر کیتا ونجے۔ ایں سلسلے اچ باوی فروری ۱۸۳۳ء اچ ہک معاہدہ تھی گیا۔ اونویں تاں ریاست بہاول پور تے ایسٹ انڈیا کمپنی دے درمیان ۱۸۰۹ء اچ ای تعلقات قائم تھی گئے ہَن۔ جیں ویلے مسٹر الفنسٹن سفیر بݨ تے ریاست دے رستے کابل اچ گیا ہا۔

۱۸۳۸ء اچ نواب بہاول پور تے ہندوستان دے گورنر جنرل لارڈ آکلینڈ دے درمیان ہک معاہدہ تھیا۔ جیندیاں شرطاں ایہہ ہَن:۔

(۱) نواب بہاول پور تے انہیں دے وارث انگریزی حکومت دے حکماں کوں منیسن تے ہوں کوں حکومت اعلیٰ تسلیم کریسن۔ اوہ بی کہیں حکومت یا رئیس نال تعلق نہ رکھیسن۔

(۲) نواب صاحب تے انہیں دے [illegible] انگریزی سرکار کوں اطلاع ڈتیں بغیر کہیں حکومت یا رئیس نال دوستی نہ گنڈھیسن۔

(۳) کہیں حکومت نال جھگڑا تھی ونجݨ اچ انگریزی سرکار ثالث ہوسی۔

(۴) ضرورت پوݨ تے حکومت بہاول پور انگریزی حکومت کوں فوجی مدد ڈیوݨ دی پابند ہوسی۔

ایں معاہدے دے نال ایہہ اسلامی ریاست مکمل طور تے انگریزاں دے ہتھیں اچ چلی گئی۔ ایہہ سب کجھ حضرت خواجہ غلام فریدؒ دی پیدائش کنوں ڈو ترائے سال پہلے تھیا ہا۔ ہنیں دور اچ خواجہ صاحب ایں دنیا تے آئے۔ جیں ویلے انہاں اکھیں کھولیاں انگریزی اقتدار پورے عروج تے ہا۔ پر انھیں کنوں مسلمانیں دی حالت زار کڈاں ڈٹھی ویندی ہئی؟ انہاں اپݨے طور تے کلھیں لوکیں اچ عقابی روح پیدا کرݨ دی کوشش کیتی۔ خواجہ صاحب اپݨیں اکھیں نال ۱۸۵۷ء دی جنگ آزادی دے خونی واقعات ڈٹھے۔ جنہاں کنوں لازمی طور تے خواجہ صاحب متاثر تھئے ہوسن۔ اوہ انگریزی اقتدار کوں مسلمان قوم کوں ہک جا تے کٹھا کرݨ تے مسلمانیں دا اتھوں ٹوں ہووݨ دی راہ اچ وݙی رکاوٹ سمجھدے ہَن۔ ایں لحاظ نال اُنھیں ہک صوفی بزرگ دی حیثیت اچ لوکیں اچ انگریزی دے خلاف نفرت دا جذبہ پیدا کیتا تے جڈاں نواب صادق محمد خان رابع آپ دی مریدی گھندی۔ اونکوں دی انگریزیں کنوں ہتھ چھڑاوݨ دی تلقین کرݨ توں گریز نہ کیتا۔ خواجہ صاحبؒ ایں سلسلے اچ اپݨے دلی جذبات کوں ہک قصیدے دی صورت اچ قلمبند کیتا۔

نواب بہاول خاں رابع دی وفات دے ویلے نواب صادق محمد خاں رابع دی عمر صرف ساڈھے چار سال ہئی [illegible] انگریزی حکومت [illegible] اچ رہن تے انھیں دی نابالغی دے زمانے اچ انگریزیں [illegible] دی طرفوں ریاست دا کاروبار تے نظام چلایا ویندا ہا۔ ایں فیصلے دے مطابق ۱۸۶۶ء اچ کمشنر ملتان مسٹر فورڈ ریاست دا انتظام اپݨے ہتھ اچ گھن گھدا۔ کجھ ڈیہاں دے بعد کیپٹن مینچن سپرنٹنڈنٹ مقرر کیتے گئے۔ خواجہ غلام فریدؒ کڈاں برداشت کر سگدے ہَن جو ریاست دے نظم و نسق تے انگریز چھا ونجن۔ انھیں کوں ایہہ صورت اصلوں نہ بھانی۔ اوہ چاہندے ہَن جو ریاست اچ جلد کنوں جلد خود مختار اسلامی ریاست

قائم تھی ویندے تے نواب بہاول پور ہک مسلمان بادشاہ دی حیثیت
نال مخلوقِ خدا دی صحیح خدمت دا حق ادا کرݨ ۔ ایہیں جذبے نال
انہاں نواب صادق محمد خان رابع دا قصیدہ لکھیا جیڑھا خواجہ صاحب
دے دلی جذبات دا آئینہ دار ہے ۔ ایہہ قصیدہ دعائیہ کلمیاں
کنوں شروع تھیندے تے دعا تے ای مُک ویندے ۔ ادھ
وچالے شعریں اِچ کھل تے انگریزی طرزِ حکومت کنوں بیزاری دا
ظاہر کیتی گئی اے ۔ ایندے بعد کجھ حوصلہ افزا تے ہمت بخش
خیالات پیش کیتے گئن تاکہ مستقبل دا حکمران انہیں کوں سامݨے
رکھ تے ہک سوہݨا راہِ عمل بنا سگے ۔ دیوانِ فریدی دے
مطالعہ کنوں پتہ لگدے جو ایہہ قصیدہ خواجہ صاحب دا پہلا تے
آخری قصیدہ اے

نواب بہاول پور دی نگرانی اِچ جیڑھا دیوانِ فریدی
چھپیا ہا اُوندے مترجم دبیر الملک مولانا محمد عزیز الرحمٰن مرحوم
لکھدے جو خواجہ غلام فرید ایہہ قصیدہ نواب صادق محمد خان رابع
دے تخت تے بہݨ کنوں پہلے اُوں دا پہلے آکھیا ہا ۔ جڈاں
۱۸۷۶ء کنوں پہلے بہاول پور اِچ انگریزی ایجنسی دا انتظام
ہا ایں نوٹ کنوں ظاہر تھیندے جو خواجہ صاحب ایہہ قصیدہ
فائدہ اٹھاوݨ یا اپݨی کہیں ذاتی غرض دی خاطر نہ لکھیا ہا ۔ بلکہ
ایندا مقصد انگریزی ایجنسی دے خلاف اپݨے دلی جذبات دا
اظہار ہا ۔ عام طور تے شاعر حضرات ایں صنفِ سخن کوں
کجھ نفع اٹھاوݨ دی خاطر ای استعمال کریندن تے ایجھے
شاعریں دی تعداد بہوں گھٹ اے جنہیں انعام دی طلب
دے محض جذبۂ اخلاص تے خیرخواہی دے طور تے اپݨے
ممدوح کوں خراجِ عقیدت پیش کیتا ہووے ۔ خواجہ صاحب
دا شمار وی انہیں خوددار تے بے لوث شاعریں دی فہرست
اِچ تھیندے ۔ قصیدے دے ست بند ہن جیڑھے جو
ایہہ ہن :—

صبح صادق خان صاحبی ملݨے
باجھ رے گانڑے ، گاݨے
سہجوں پھلوں سمجھ سہاتوں
بخت تے تخت کواں جوڑ چھپیا توں
اپݨے ملک کوں آپ وسا توں
پَٹ انگریزی تھاݨے
سݨ اقبال تیڈا سپے ڈردے
راجے دہشت کھا کھا مردے
میر نواب کُٹھے آبردے
بے زر مفت وکاݨے
پیر فقیر تیکوں سب چہندے
صوبے دار ملازم رہندے
گرداگرد کچہری بہندے
افلاطون سیاݨے
فیض تیڈے دے جگ وچ قصے
زلالاں مرو گئے گھن حصے
رنگ برنگ تکڑے بڈھڑے لسے
ننڈھڑے بال ایاݨے
خوب ہنڈائیں جند جوانی
ہر دم کول وسیں دل جانی
یار پیارا یوسف ثانی
تار تیڈے من بھاݨے

کرے فرید ہمیش دعائیں
سانول جیویں جگ جگ تائیں
تیڈے سا ڈے سوہنا سائیں
لگڑے نیہنہ پوڑا نے

اتھاں ایہہ چیز خاص طور تے ذکر کرن آلی اے جو سر سید احمد وانگوں خواجہ غلام فریدؒ دی بہوں عالمیں تے صوفیں دے برعکس انگریزاں دے ضرور مخالف ہن۔ پر انگریزی زبان دے نہیں۔ مولانا عبد الرشید نسیم (علامہ طالوت) اپنے ہک مضمون اچ لکھدن جو خواجہ غلام فرید انگریزی الجبا سکھن تے رومن لکھن دی کافی مشق کیتی ہئی۔ ایں چیز دا کھل تے اعلان کریندے ہن بلکہ مجلس وچ جیڑھا رومن لکھن جانڑدا ہا اوندے نال مقابلہ کریندے ہن تے ایندے اظہار اچ قطعاً کوئی شرم یا عار محسوس نال کریندے ہن۔ ایں سلسلے اچ "مقابیس المجالس" دا ایہہ اقتباس دلچسپی کنوں خالی کینئیں۔

" واندریں اثنا لسوئے میاں فضل حق صاحب منگیرہ دن روئے اودہ فرمودند کہ تو ہیچگونہ خط وکتابت انگریزی قلم نوشتن آموختی دسے چنانچہ آموختہ بود عرض کرد آنگاہ ارشاد فرمودند کہ اکنوں ہم بنویس لیس، وسے چند سطر بحروف انگریزی نوشتہ پیش حضور کرد۔ حضور آں را خواندہ فرمودند کہ ایں بیت نوشتی ؎

آرزو دارم کہ خاک آں قدم
توتیائے چشم سازم دم بدم

بعد ازاں حضور خواجہ البقا اللہ تعالیٰ بیقائہ نسخہ مبارکہ خود بدولت نوشتہ میاں صاحب موصوف را عرض کرد کہ قبلہ ایں بیت نوشتہ آید ؎

آنانکہ خاک را بہ نظر کیمیا کنند
سنگ را دلی کنند و مگس را ہما کنند

حضور خواجہ البقا اللہ تعالیٰ مسرور شدند ــــــ"

ایہہ واقعات ایں گالھ دا ثبوت ہن جو خواجہ غلام فریدؒ انگریزی زبان دے معاملے اچ فراخ دل ہن تے ایندی تعلیم حاصل کرن اچ کوئی عار محسوس نہ کریندے ہن۔ حالانکہ ۱۸۵۷ء دی جنگ آزادی دے بعد دا زمانہ ایں معاملے دے وچ تنگ نظری دا سطے مشہور اے۔ انگریزیں دی دشمنی دے نال نال انگریزی زبان تے انگریزی علوم نال دشمنی وی زوریں تے ہئی۔ پر خواجہ صاحب تے انگریزی زبان دے نال دشمنی دا کوئی اثر نہ تھیا ہا۔ کیوں جو انھیں دیاں بہوں نکھیاں تے پرے تئیں ڈیکھن آلیاں اکھیں ڈیکھ رہیاں ہن۔ جو انگریزی کوں دلیس نکالا ڈیون کیتے انگریزی زبان نال تعصب دا کوئی فائدہ نھیں۔ الویں علم حاصل کرن دے معاملے اچ تنگ نظری کوں رکاوٹ نھیں بنن ڈیون چاہیدا۔ ایں لحاظ نال خواجہ فریدؒ جتھاں انگریزی سامراج دی کھل تے مذمت کیتی۔ اتھاں انگریزی سکھن اچ اصلوں نہ ہچکیے۔ ایں طرحاں خواجہ غلام فریدؒ تے سر سید احمد خاں دے خیال ہکو جیہے لگدن۔

حصۂ نظم

تبرکات

خواجہ فرید

بے شک جاناں بے شک جاناں
سونہڑیاں کوں ہے سخت غرور

مونہہ سر خاک سنگار اساڈے — ہنجڑوں ہار اساڈے
ہوت ہے پیچ تے پیچ ہے دور

یار نویں نت یاری لاوے — کیویں ساڈے سول سہاوے
دلڑی نازک زخم کرور !

ڈینہہ تھاہڑ ماس کوں چردی — رات بخیر دی آہیں کردی
سڑ سڑ مردی صبح سحور،

پڑھ بسم اللہ ڈکھڑے چیاں — خوشیاں کر کر جھولی پیاں،
جے وت تیکوں ہے منظور!

دور وسے منظور ولیندا — آوے موت نہ میلہ تھیندا،
فجریں پیشیں تھئ کلور

اٹھدیں بہندیں ویڑھ ولاواں — روواں کھانواں گانون گاواں
ہر ہر رگ ہے تار تنبور،

جیں ڈینہہ دل لگڑیاں تانگھاں — ابھڑیاں سرخیاں مینہدیاں ملنگھاں
پلڑے بینے بینسر چور

یار فرید کوں ڈتڑے ردھے — سچ آکھیا ہا فقر و شودے
بے درداں نال نینہہ لاون کوڑ

۱

سلطان باہوؒ

ثابت صدق تے قدم اگیرے تائیں رب لبھیوے ہو
لوں لوں دے وچ ذکر اللہ دا ہر دم پیا پڑھیوے ہو
ظاہر باطن عین عیانی "ہو ہو" پیا سنیوے ہو
نام فقیر تنہاں دا باہو قبر جنہاں دی جیوے ہو

○

عاشق ہو ویں تے عشق کماویں دل رکھیں وانگ پہاڑاں ہو
لکھ لکھ بدیاں ہزار الاہمے کر جانیں باغ بہاراں ہو
منصور جیہے چُک سولی چاڑھے جیہڑے واقف کل اسراراں ہو
سجدیوں سر نہ چائیے باہو توڑے کافر کہن ہزاراں ہو

○

غزل

نور محمد سائل

قاصدا! لکھن ونج سنیہا یار دا

تے پچھانویں عرضی ایہا یار دا

پی پکاراں راتیں ڈینہاں پئی تتی

تا نکھے دم دم پپیہا یار دا

اذن آون دا نہ ملیا واہ نصیب!

ہک ہائی ٹلکساں ونج چلیہا یار دا

پئی پڑھی زاہد توڑے مسجد نماز

دل برابر مست رہیا یار دا

موت آئی کیتی مکتی توں چند چھٹی

ہئی ہامی ایجھا تے جی ہا یار دا

شکر سائل روح رواں ہو گیا!

رب پچھائی شوق وی ہا یار دا

○

غزل

نور محمد سائلؔ

قاصدا! لکھن وِنج سنیہا یار دا
تے پچانویں عرضی ایہا یار دا

پی پکاراں راتیں ڈینہاں پئی تتی
تانگھے دم دم پپیہا یار دا

اِذن آون دا نہ ملیا واہ نصیب!
سک ہائی ٹلساں وِنج چلیہا یار دا

ہِک پڑھی نہ زاہد تو ڑے مسجد نماز
دل برابر مست رِیہا یار دا

موت آئی کتنی مکتی توں رچند چھٹی
ہِک ہامی اینجا تے جی ہا یار دا

نکھر سائل روح روانہ ہو گیا
رب پچائی شوق وی ہا یار دا

○

بیت المقدس

کیفی جامپوری

او پاک شہر او پہلا قبلہ
او نگری پاک رسولاں دی
معراج حضورؐ دی پہلی منزل

او دھرتی شان دالی ہے
اوندا رتبہ کتنا عالی ہے
اج دشمن دے منہ آ گئی ہے
اتھ ظالم دیاں بھاہیں بلدیاں ہن
اتے ندیاں خون دیاں چلدیاں ہن
کئی نندھڑے بال کوہیج گئے
کئی گبھرو مفت مسیج گئے
کئی بھاگ سہاگ لٹیج گئے
ہر پاسوں ہن گھر لاٹاں اتھاں
نہیں جیوݨ دی کوئی واٹ اتھاں
کئی زخمی ہن کئی بے گھر ہن
کھمب کھتے مسلوں بے پر ہن
کئی عاجز نے درماندے ہن
اتے مارے جانہ لبھدے ہن
بیسے ذاہیں دی کوئی داہ نہیں
اتے دم مارݨ دی جا نہیں
ہے اینجھا مسلم مرد کوئی
غم خوار اتے ہمدرد کوئی
بݨ آسیں دی جو آس بݨے

○

توں شاعر ہیں

کیفی جامپوری

توں شاعر ہیں، بے شک وڈا شاعر ہیں
تیڈے شعر دی عظمت، منی منائی
تیڈیاں غزلاں ہن شہکار سبھے
تیڈی نظمیں دی کیا ریس کرے
تیڈے ڈوہڑے سوہݨے سوہݨے ہن
تیڈیاں کافیاں پیاریاں پیاریاں ہن
میں من گھدے

توں رت دیاں ہنجوں روندا ہیں
تیڈا سینہ زخموں زخمی ہے
تیڈی لیلےٰ نیں توں دور رہی
میں من گھدے

اے زخم تاں تیڈے اپݨے ہن
اے غم تاں تیڈا ذاتی ہے
توں شاعر ہیں تیڈا رشتہ سارے جگ نال ہے
ہن سارے بھائی تیڈے کیا گورے کیا کالے
کشمیر دے حال تے بھال تاں کر
کر نظر ذرا ویتنام ڈھوں
اتے اردن مصر دا حال وی ڈیکھ
کر ذرا ہݨ شام ڈھوں

○

غزل

سرور کربلائی

دلڑی دا سوا دَرد دے غم خوار نی کوئی
یوسف ہاں مگر میڈا اخریدار نی کوئی

چندڑے کیتے تیڈا پیار جیکر جیت سگاں ہیں
اے ہار تاں دلدار سِروں ہار نی کوئی

ہیں تیڈی لگی لیک دا منصور ہاں سانول
افسوس تیڈی زلفیں دے وچ دار نی کوئی

اتھ تیڈے سوا غیر دا آوݨ ہے ناممکن!
اے دل ہے میڈا آپ دا دربار نی کوئی

بے شک اے تیڈا وعدہ نہیں پہلے دے وانگوں
پر میکوں میڈے ساہ دا جو اعتبار نی کوئی

جھتر رات پئی یاد تیڈی گھن کے سُتے پیوں
سرور جئیں ملنگیں دا تاں گھر بار نی کوئی

اختر

سئیں غلام حیدر خان یتیم

وطن دا ہے خادم ساڈا یار اختر
سرائیکی دا محسن ہے اخبار اختر

جوہری سخن والے موتی جمع کر
خزانہ سرائیکی جو مدت دا گم ہا
ادب والی دنیا سرائیکی دے کیتے
پاکستان والے لموچڑ جھتے دے وچ
مشتی جاگ پئی ساڈی قسمت ہے یار د
بہاولپوری دیرہ دی باغ دا باغن
مظفر گڑھی بلبلاں مست گل تے
کرامت فریدی کا عدل فیض پا کے
نقشی شان ملتان وچ روشنائی

ادیباں کوں پروائے ہار اختر
لدھا آن سونہہ ہے خبر دار اختر
نواں لاڈ کھایا ہے دربار اختر
کیا اعلیٰ کیا ادنیٰ طلب گار اختر
کیتا غافلیں کوں ہے بیدار اختر
عجب لائے مالی اے گلزار اختر
قصیدے سُݨا دن بکھ یار اختر
سرائیکی دا بیڑا لیتے پار اختر
قمر تھی کے چمکیا چمکدار اختر

ساڈی ماں مادری بولیاں اپنے حسن
وطن دا مجاہد وطن دا سپاہی
سوار سخن آسے تے سپاہی
سرائیکی سخن والے بازار اندر
زباں بے زبانی دے اندر ہاتی

مٹھائی توں مٹھی ہے گفتار اختر
نگہبان اختر نگہدار اختر
قلم ڈکھائی عجب ان رفتار اختر
اساں دا محل مرد معمار اختر
بفضل خدا کیتی اظہار اختر

یتیم ادھ سمجھ اپنی بولی دا دشمن
نہ تھیا جو نصیبی خریدار اختر

کافی

—— : اقبال سوکڑی : ——

ڈاڈھے داڈُکھن
ہر حال مَن

دِلڑی نہ رو
کملی نہ ہو

دِل آسی او
چھوڑی داچن

جنگل دے جھر
کنڈھی نہ بھر

کوئی نہ گھر
نہ ہم وطن

بے بخت نینہ
خونخوار شینہہ

مُٹھل کرینہ
زخمی ہے تن

ہِن رو واں جیوُں
خوش تھیندے تیوں

جاناں اِکیوں ؟
پاتی چاڑن

تیڈڑے بناں
ڈنجاں کیتھاں

میڈڑے اجاں
بھولے نہ بھن

آکھاں کیویں
تناں لاچیویں

نیڈڑے ایویں
وعدے نہ ہن

دِل نال گڑ
ظالم نہ بن

آساں دے ڈاٹ
سٹ گن پن

ڈڑے حال نہ
کر گال نہ

اِکناں ل نہ
اِقبال کہن

○

ڈکا فقرہ

عاصم اوچوی

پھٹ

توُں خوش چال　　قول نہ پال
مَیں ہاں بردی　　تیکوں نینگر دی
دید مُہر دی　　بھال نہ بھال

توں خوش چال
قول نہ پال

ڈکھڑا مبھاگے　　عشق سہاگے
بجل مُساگے　　سینگیاں نال

توُں خوش چال
قول نہ پال

آپ مِٹے اندر　　تن سکندر
مست قلندر　　جھُوُلے لال

توُں خوش چال
قول نہ پال

واہ تقدیراں　　تن تے لیراں
وانگ فقیراں　　مَیں بے حال

توُں خوش چال
قول نہ پال

روندن اِیہے　　اکھیں پپیہے
عاصم اِی ہے　　مست خیال

توُں خوش چال
قول نہ پال

کافی

دلاور حسین بلوچ

ڈھولن نتی دا ئیں بھوں اُداساں
ترسے لباں دی اُبھڑی پیاساں

جو بن کُجلایا عشقے اُدیڑ ے،
گھر آ کے پیندا جھگڑے تے جھیڑے
بیا خوگن پیتا کو جھے نکھیڑے
رج رج چکھدا ھڈ جھوٹے چھاساں،
ڈھولن نتی دا

دِل تے نہ رکھیم دُکھڑے تے دھوڑے
تیڈا اسخت بولن نخرے نہورے
چھپ کر کے لایم جندڑی کوں جھورے
جل جھل کے چوٹاں ھُن بے حواساں
ڈھولن نتی دا

تیڈا اُر کس کے باھوں ھنجواں دا وسناں
بجل کھت کے پلڑا منتھے دا گسناں
شرموں گشتمو موں تے چھپیں تیڈا ھسناں
ڈھولن نتی دا

او روپ رکھتا ہے سُرخی کیویں لاواں
نی تار وجدے کیویں سوز گاواں!
سنجھ نی آندی ڈس کیا اُلاواں
جیندا اکھ وِچ گم رہے ہیں او قیاساں
ڈھولن نتی دا

○

غزل

نذیر کیانی سیکرٹری فریدیہ اکیڈمی ڈیرہ غازیخاں

ہے پیار تے خلوص نہ اجکل دلاں دے وِچ
انسانیت غریب پھسی مشکلاں دے وِچ

انداز دوستی دے وی جا پے بدل گئے
کئی یار وار کر دیندے ہسدیں کھلاں دے وِچ

توڑے جو فصل گُل دا زمانہ ہے آگیا
دل دی اجن بہار ہے لا حاصلاں دے وِچ

دِل دا سکون دوستو ہے رب دی یاد وِچ
کوٹھی نہ بنگلے، کار نہ چھالو ملاں دے وِچ

ہر کوئی نذیر سکھناں وفا دا ہے دعویدار
لیکن ڈٹھا نہ تیل کہیں دے بتاں دے وِچ

○

اخ ب

بابا فرید الدین شکر گنج رحمۃ اللہ علیہ

بابا فرید الدین شکر گنج رحمۃ اللہ علیہ دا اصل ناں مسعود تے لقب فرید الدین اے۔ حضرت دے والد ماجد شیخ جمال الدین سلیمان ہوراں مشہور بادشاہ شہاب الدین غوری دے زمانے اچ افغانستان کنوں ہندوستان وچ آئے تے ملتان دی ہک وستی "کھوتی وال" وچ ڈیرہ لا ڈتونے۔ شیخ مسعود فرید الدین شروع دی تعلیم اوں وستی وچ پائی۔ ول اتھوں ملتان ٹر آئے۔ اتھاں حضرت بختیار کاکیؒ دی زیارت کیتونے۔ اتے انہاں دے ارشاد دی تعمیل وچ علم پڑھن کیتے قندھار دو ٹر گئے۔ اتھوں ول بخارا تے روم گئے تے ول عربستان دی گھمدیں گھمدیں ایں پاسے دے وڈے وڈے عالماں تے بزرگاں کنوں فیض چاتونے تے انہیں جہاڑے سائیں ہوریں حج [illegible] کئی ڈینہہ ٹکے رہیے۔ اتھوں بغداد تشریف گھن آئے۔ کجھ عرصہ اتھاں رہیے۔ تے جڈاں ہندوستان آون لگے ناں بغداد وچوں کجھ تبرک دیاں شئیں وی نال گھن آئے۔

جیڑھیاں اج تائیں محفوظ ہن پہلے سدھے دلی گئے جتھے حضرت بختیار کاکیؒ دا وصال تھی گیا۔ تاں آپ ہوریں دلی چھوڑ ڈتی تے کوئی سکون دی جا بھالدیں بھالدیں آخر اجودھن کوں پسند کیتونے۔ ایہو اجودھن پچھے پاک پتن دے ناں دے نال مشہور تھیا۔ تے اتھائیں حضرت دا مزار مبارک اے۔

اوں ویلھے دا بادشاہ سلطان ناصر الدین محمود آپ کوں ملن کیتے اجودھن آیا تے آپ کوں جاگیر وغیرہ ڈیون دی نیت کیتس۔ پر آپ انہیں چا جواب ڈتا۔

شہنشاہ غیاث الدین بلبن دی ہک دھی آپ دے نکاح وچ ہائی۔ حضرت دے وصال دے بعد سلطان بلبن، حضرت خواجہ نظام الدینؒ اولیاؒ محبوب الٰہی دی نگرانی وچ آپ دا روضہ بنوایا۔ تاریخ دان آہدن جو آپ دے روضے دی ہک ہک سلھ اتے قرآن شریف دا ختم تھیا ہا۔ آپ دے ملفوظات ڈو جلداں وچ ہن۔ ہک دا ناں "راحت القلوب" تے ڈوجھی سیر الانبیاء اے۔

(باقی صفحہ ۳ تے)

حضرت غوث العالمین شیخ بہاءُ الدین زکریا ملتانیؒ

: سجاد علی برملوی

... وڈیاں شانہیں آئے ملتان دی۔ دیگر ولیے دیاں اور نورانی گھڑیاں آخرت تائیں یادگار رہسن جڈاں غوث العلمین حضرت شیخ بہاءُ الدین زکریا ملتانی سائیں ایہہ ارشاد فرمایا جو

"اج دے ڈینہہ جیڑھا وی میکوں ڈیکھسی اوندے اُتے دوزخ دی بھا حرام تھی ویسی"

جناب شیخ دا ایہہ ارشاد ہوا وانگ ہر پاسے کھنڈ گیا تے ڈیدھیں ایں ڈیڈھیں آپ دے محل وچ اتنی خلقت کٹھی تھی گئی جو پیر رکھن دی جاہ نہ رہی۔ حضور مسند ارشاد تے جلوہ افروز ہن ہتے قال اللہ و قال الرسول دی پاک مجلس جمی ہوئی ہائی۔ جو ایں دیر وچ ہک حدیث آپ اُتے ایجھا اثر کیتا جو آپ بے ہوش تھی گئے۔ محفل سکتے اچ ہائی آپ ہوش اچ آئے تاں گھوڑے اُتے زین رکھن دا حکم ڈے لوتے۔ تے دلاخادماں دے نال شہر وچوں نکل کھڑے تھئے۔

آپ دے فرزند حضرت صدر الدین عارف باللہ فرمیندن۔ جو آپ دی سواری جیڑھے دی رستے ے گذردی پئی ہائی۔ اُتھاں بندیاں دے سر ای سر نظر پئے آندے ہن۔ جناب شیخ رحؒ بار بار فرمیندے ہن جو اج دے ڈینہہ جیڑھا میکوں ڈیکھسی اوندے اُتے دوزخ دی بھا حرام تھی ویسی۔ حضرت بابا فرید الدین مسعود گنج شکرؒ جیڑھے آپ دی پاک سنگت سانھ رہے ہن فرمیندن

"جو جیڑھے ویلے بھرا بہاؤ الدین ایہہ اعلان کیتے اوں ویلے اُنہاں دی شکل چودھویں دے چندر کنوں وی ودھ سوہنی ہائی۔" بابا سائیں فرمیندن۔

"جو بھرا بہاؤ الدین سبھڑاں شہراں وچ بھلوں ٹاوں کے لوکیں کوں لپنے دیدار دے شربت نال رجایا۔ تے واپسی تے ہک وڈے کٹھ اچ ولا ایہہ اعلان فرمایا جو

"اُنہاں لوکیں تے وی دوزخ دی بھا حرام اے جنہاں میڈے ڈیکھن والیں کوں ڈٹھا"

حضرت شیخ الاسلام دی ہستی کوں کون نی جانڑدا سنجانڑدا۔ آپ دی ذات پاک بہوں ساریاں خوبیاں تے صفتاں رکھیندے ہن۔ ڈو جھے لفظاں اچ آپ دنیا کینے سخاوتاں تے برکتاں دا خزانہ ہن۔ آپ اج کنوں آٹھ سو سال پہلے "کوٹ کروڑ" دی وستی اچ جمے جایے۔ ایہہ وستی ملتان دے نیڑے اج دی موجود اے۔ آپ دی والدہ ماجدہ حضرت غوث الاعظم جیلانیؒ دی سگی پوتری ہائی۔ تے والد ماجد حضرت مولانا وجیہہ الدین محمد غوثؒ ملتان دے لوکیں اچ وڈے معزز محترم تے عزت و حرمت والے سمجھے ویندے

ہن۔ اتے جو ملتان دا حاکم ہی آپ دی بارگاہ اچ حاضری ڈیندا ہا۔ آپ کنوں صلاح گھندا ہا۔ تے عمل کریندا ہا۔

جناب شیخؒ دے والد گرامی ہک وڈے ولی اللہ ہوون دے نال نال بہوں وڈے امیر وی ہن۔ جناب شیخؒ اجن بال ہن جو آپ دے والد گرامی دا وصال تھی گیا آپ دے چاچے سائیں حضرت شیخ احمد غوثؒ ہوریں آپ کوں حضرت شیخ وجیہہ الدین محمد غوث دی گدی تے بلھا ڈتا تے جائداد دا حساب کتاب ڈتا تے خدمتگار حوالے کیتے۔ جناب شیخ مسند توں اٹھی کھڑو ستے۔ تے فرمیونے

"چاچا سائیں! میکوں حالی انہاں گالھیں کنوں پرے رکھو۔ میڈا ایہہ سن علم پڑھن والے تاں مہربانی فرماؤ جو مسند ارشاد کوں سنبھالی رکھو۔"

شیخ احمد غوثؒ سائیں گدی سنبھالی رکھی تے جناب زکریا کوں قابل لائق تے منے ہوئے استاداں دے حوالے کر ڈتا۔ آپ دے عقل فہم دا ایہہ حال ہا جو آپ تھوڑے جیہیں عرصے اچ اوں ویلھے دے رائج اکثر علوم حاصل کر گھدے۔ پر تریہہ حالی تھکی نہ ہائی۔ چاچا سائیں کنوں اجازت گھن کے تے مکہ مکرمہ دا راہ پکڑیونے۔ حج دے فرائض کنوں ویلھے تھی کے تے حضور اکرم سرور کائنات صلی اللہ علیہ وسلم دی بارگاہ وچ حاضر تھئے نیاز تے سلام پیش کیتونے۔ بارگاہ عالیہ دے اوں ویلھے دے مشہور بزرگ حضرت شیخ کمال الدینؒ حدیث دا درس ڈیندے ہوندے ہن جناب شیخ انہاں دے طریقہ درس کوں ڈیکھ کرائیں ڈاڈھے متاثر تھئے تے انہاں دی شاگردی کیتی بارھاں ورھیوں پڑھدے رہیے فارغ تھی کرائیں سند گھدونے تے ولا سرکار دو عالم دے حضور گئے تے پچھاں ہٹن دی اجازت منگیونے مولانا نور احمد خاں فریدی مصنف "سیرت حضرت بہاؤالدین زکریاؒ" لکھدن جو اجازت منگدیں منگدیں جناب شیخ ایڈے رُنے جو اکھیں وچوں ہنجواں دی جاہ تے لہو واہن لگ پیا۔ ایں حال وچ آپ دی اکھ لگ گئی تاں کیا ڈیہدن جو سرکار دو عالمؐ تشریف فرما ہن تے فرمیندیں۔ "بہاؤالدین! مونجھا نہ تھی۔ تیڈی مراد دا گلاب گلاب تاں سہروردؒ وچ ملسے۔ ـــــ شہاب الدین سہروردیؒ تیڈی تانگھ وچ اسے۔ پہنچن دی کر۔"

حضور سرور کائنات دا ایہہ فرمان سُنڑدیں ای جناب شیخ پا پیادے بغداد دو ٹر پئے۔ شیخ زکریاؒ حضرت شیخ الشیوخ شہاب الدین سہروردی دی بارگاہ وچ پہنچے۔ تاں انہاں ڈیہدیں ای فرمایا۔

"بہاؤالدین تیں بہوں تانگھ تنگھوائی اے"

شیخ زکریاؒ کوں شیخ الشیوخؒ دی حاضری اچ مسیں اٹھ ڈینہہ تھئے ہوسن جو آپ کوں خلافت دا منصب ڈے ڈتا گیا۔ شیخ الشیوخؒ دے ڈوجھے مرید جیڑھے مدتاں کنوں حاضری اچ چلے آندے ہن تے انہاں کوں منصب تے فائز نہ کیتا گیا ہا او ڈاڈھے رنج تھئے تے موقعہ ڈیکھ کے حاضر تھی عرض کیتونے۔

سائیں آں! ایہہ کیا ماجرا اے

شیخ الشیوخ انہاں کوں آکھیا "کئی ڈینہہ تئیں تُساں ڈیکھو جواب ڈے ڈیساں۔"

ہک ڈینہہ کیف و مستی دے حال وچ سبھڑاں مریداں کوں کٹھا کیتونے تے ولا سبھ کوں ہک ہک کبوتر ڈِتے تے آکھیونے جو کبوتر ایجھیں جاہ تے وَنج کوہو جتھاں کوئی ڈیدھا نہ پیا ہووے۔ مرید کجھ دیر دے بعد کُٹھے ہوئے کبوتر گھن تے حاضر تھی گئے پر جناب زکریاؒ جیندا جاگدا کبوتر پکڑی حاضر تھئے۔

شیخ الشیوخ پچھیا۔

بہاؤالدین آں! کبوتر کوں توں نی کٹھیا؟

فرمیندن۔ حضور دا حکم ہا جو کبوتر اُتھاں وَنج کوہو جتھاں کوئی ڈیہدا نہ ہووے۔ بس ایں واسطے نہیں کوہ سکیا جو خدا ہر جاہ تے ڈیہدا پیا ہا۔

شیخ الشیوخ بہوں خوش تھئے تے مریدیں کوں مخاطب تھی فرمایا۔

" تساں سچے سبّی لکڑ دی کار ہاوے۔ تے بہاؤالدین سُکّی لکڑ دا انگر ہائی۔ عشق دی بھا اینکوں پکڑیندیں دیر نئیں لائی۔

حضرت زکریاؒ اپنے شیخ دے قدمیں وچ کجھ ہئی مدت گذارنا چاہندے ہن پر اللہ کوں ایہہ منظور نہ ہائی ہک ڈینہہ شیخ الشیوخؒ طلب کیتا۔ اپنے دست مبارک نال سر اقدس اُتے سلسلہ سہروردیہ دی پگ رکھیونے تے حضرت سرکار دو عالمؐ دا جبہ پوا تے ملتان وچ رشد و ہدایت دا سوجھلا کرن دا حکم ڈِتونے۔

بغداد توں کئی منزلاں اگوں تے اپنے خلیفیاں نال شیخ الشیوخ آکراہیں آپ کوں الوداع آکھیا۔ تے ملتان ایں شان نال پہنچے جو ہزاراں دا لشکر آپ دے نال ہا تے حاکم ملتان شہر توں ہک منزل باہر آکرائیں سائیں دا استقبال کیتا۔ وڈی عزت نال آپ کوں شہر دے وڈے بوہے تئیں گھن آیا گیا اتھاں آپ دے چاچا سائیں حضرت احمد غوثؒ آپ دے انتظار اچ ہن۔ اُنہاں دی نظر جیڑھے ویلے آپ دے سوہنے من موہنے مکھڑے تے پئی۔ بھج کرائیں گل لا گھدونے تے چمدے چمدے تھکدے نہ ہن۔ سارا ملتان آپ دی زیارت کیتے پلٹ پیا۔ آپ ہر کہیں کوں ملے۔ خیر خیریت پچھی تے وعظ نصیحت فرمیونے ـــ مولانا نور احمد خان فریدی لکھدن۔ جو ہک واری ملتان اُتے قرامطیاں حملہ کر ڈِتا تے ملتان دے لوک گاجر مولی وانگوں کپیجن لگ گئے۔ خلق خدا کوں سولی تے ٹنگیا گیا شہر کوں بھا لا ڈِتی گئی۔ اَن گنت لوک میدان جنگ وچ کوہیج گئے ایہہ دور ملتان دا طوائف الملوکی دا دور ہا ملتان دا خزانہ خالی ہا تے قرامطی کہیں صورت اِچ شہر دا محاصرہ چاون اِچ راضی نہ تھیندے ہن ایہہ دل دوز عالم ڈیکھ کراہیں ملتان دا حاکم آپ دے قدمیں آ ڈھٹھا۔ تے مدد منگیس۔ حضرت غوثؒ ڈیڈھ لکھ درہم ڈے کنوں قرامطیاں کوں ڈے کے سرزمین ملتان کوں مزید خونریزی کنوں بچا گھدا۔

حضرت شیخؒ ہوریں عرفان حق حاصل کرن کیتے بے حد مجاہدے کیتے۔ ہک ڈینہہ آپ اپنے حجرے دے وچ ذکر و عبادت وچ مصروف ہن اُکھیں توں خون دا انتال چھُٹیا ہائی حجرے دا بوہا بند ہائی آپ دے فرزند حضرت عارف باللہ بہوں بے چین

تے مضطرب حالت وچ حجرے ہوہے تے کھڑے ہن جو اچانک ہک بزرگ نورانی شکل تے چٹے سادے کپڑے پاتے ہوئے ظاہر تھئے تے ہک سادے رنگ دا سربمہر لفافہ حضرت صدر الدین عارف دے ہتھ ڈے کے آکھن لگے جو ایہہ لفافہ جناب شیخ الاسلام دی خدمت دے وچ ہنڑے پہنچا ڈیوو آپ اندر تشریف گھن گئے لفافہ ڈے تے واپس نکلے ای ہن جو ہکدم حجرے دے اندروں ایہہ آواز بلند تھئی "دوست بدوست رسید" حضرت صدر الدین عارف بے چینی دے نال حجرے دے اندر ونج تے کیا ڈیہدن جو شیخ الاسلام غوث العالمین ملتانی دا سر مبارک سجدے اچ اے تے روحِ اعلیٰ علیین کوں پرواز کر چکی اے۔ حضرت عارف جیڑھے ویلے باہر آئے تاں او شخص غائب ہئی جیڑھا لفافہ گھن آیا ہئی۔ مولانا نور احمد خان فریدی رقمطراز ہن جو ایں لفافے دے مکتوب تے داخلۂ متوخیہ دی عبارت درج ہئی۔ الفقہ: ایہہ آفتابِ رشد و ہدایت ، ماہ صفر المظفر ۶۶۶ھ کوں تمام عالم کوں روشن کرن دے بعد روپوش تھی گیا آپ دی نمازِ جنازہ ہک روایت دے مطابق حضرتِ شیخ مصلح الدین سعدی شیرازیؒ نے پڑھائی۔ آپ دا مزار مبارک قلعہ کہنہ قاسم باغ اچ اج وی بوسہ گاہ خلائق ہے ہزاراں بندگان خدا آپ دی خدمت وچ حاضر تھی تے اپنی جھولیاں کوں مراداں دے پھلاں نال بھریندے ہن۔ سندھ دا بے شمار علاقہ آپ دا عقیدت مند ہے ایں علاقے دے لوکاں دی عقیدت دا اے عالم

ہے کہ ایہہ لوک ملتان دی زمین اُتے جُتی نئیں پیندے ننگے پیر لڑیاں بنڑا تے بارگاہِ شیخ دے وچ حاضر ہوندن تے مدد غوث بہاؤالحق۔ سخی پیر غوث بہاؤالحق دے نعرے جیڑھے ویلے کٹھے تھی تے لیندن تاں ہک عجیب سماں پیدا تھی ویندے۔ عرس دے ڈینہاں اچ ملتان دا ہک ہک چپہ انہاں نعریاں دی کیف اچ ڈُبیا ہوندے۔ اے سائیں مخدوم محمد سجاد حسین قریشی ایں بارگاہ دے گدی نشین ہن جنہاں دی نگرانی اچ ہر سال ۵-۶-۷ صفر المظفر کوں تقریبِ عرس منائی ویندی ہے۔

سُکھ لُٹی

اقبال نصرت تونسوی :

چمڑیوں دائی گھت دَرد دی گھُٹّی
ناں تجویز کیتا "سُکھ لُٹی"

نہ کہیں تلک تلولا لایم
نہ کہیں جھولی پا کھڈلایم
نہ گل ہار حمیلاں پایم
چارے کر کر کت سوایم
مو پینگھ ہاریم لہساں لانوں
ساریاں لکن جھنڈ پت کھانوں
ہنت نوبل سر آفت کڑکیم
بے واہی تھی لٹ لٹ لڑکیم
سب کم تھیندے رہے بے ریتے
موت وی نہ مرگئی نصرت کیتے

نہ کہیں بدھڑاں بدھ سنبھالیم
ہک ہک دے تک منہ دھوتی
نہ پازیب انٹروٹ ہنڈھایم
گل اچ تاہیں ہاں کنوں مٹھی
بے سیلتی گل تقییم گنا نواں !
نہ موت آئی نہ جند چھٹی
نہ ہتھ ڈنگ سہاگ دی کڑکیم
ڈکھ سر کیتا جھنی عشقی !
کہیں نہ زخم جگر دے رستے
گل نہیں کیتا گئی جندڑی گھٹی

چمڑیوں دائی گھت دَرد دی گھُٹّی !
ناں تجویز کیتا "سُکھ لُٹی" !

○

(قابلِ اصلاح)

سستی

میاں محمد ایاز نادم

○

سستی دے وچ روہی دے ڈیڈھ سوا اُٹھاں
الحمد کوں پڑھ تھی سلہد گئی ہتھن ڈٹل گئے
کر کر لکھ فریاداں پہنچی آخر کو گل اُنہاں
نادم تھی مدہوش گئی اوجت ہٹن پئی پئی تھاں

○

منہ نکیر سستی کولہوں پچھن حساب جد آ
اوشلے وچ نی سستی اتیں جاگ فانی تے
نون گولہے

سستی آکھیا پہلے مکلیاں حساب تھلاں
جیڑھے ہم بیر چلائے ڈکھ تاں بنجا ہے
نادم ناتاں وچھڑکے بھیجہ خان چنگل کوں خود آپ حساب
گنا لہ منا اے

○

ناگ

ہنری ڈی پال
ا . م . ب

- ہک بادشاہ ناگ دا شاہی جلوس
- نسیاں ناگ دی عنیست

یئں دُنیا وِچ پھِر ٹُر کے اِتلے ناگاں کُوں ڈِٹھے جو شمار نہیں کر سگدا ۔ کہیں ویلے تاں ایویں لگدا ہا جو ایہہ ناگ نئیں کوئی ہِکوں عقلمند تے سیانڑے بندے ہِن جیڑھے کہیں جادو دے سہارے ناگاں دی شکل دھار گھِدی ہے ۔ ایہہ ایہو جیہیں واقعے ڈِیکھن جنہاں کوں لِکھن بانھواں تاں لوک میکوں پاگل تے کملا سمجھن لگ ویسن پر اصل وِچ ایہے صحیح واقعے ہِن جنہاں اُتے غور کریندیں کریندیں ہُن آپ دی حیران تے ہکا بکا تھی ویندا ہاں۔

ایہیں واسطے جیڑھیاں قوماں ناگاں کوں "دیوتا" یا "وڈی طاقت" سمجھدِن اومیکوں کہیں کہیں ویلے حق تے نظر آون لگدن ، ہک وڈا دا قصہ لِکھداں تاکوں او کھا یقین آسی پر ایہہ اکھیں ڈِٹھے تے سچے واقعے ہِن۔

ٹانگانیکا (افریقہ دا ہک شہر) کنوں سنجھ سویرے عادت دے مطابق گھاٹے جنگل کوں ٹُر پیم ۔ میکوں زہریلے ناگاں دی کھول بھول ہئی ، کیوں جو ہک بہوں زہریلے ناگ دی فرمائش میڈے ہک پُرانڑے تے پیارے یار کیتی ہائی ۔ شہر والے وی نال ہائی جو او ہوسے جیندا ۔ ایندا زہر ہک مریض کیتے لوڑ ہائی۔

غیر سائیں ! جنگل وِچ ٹُردا ٹُردا کئی میل اندر وڑ گیم ، ناگاں دیاں کھڈاں اُتے اکھیں پوری آپی دھن وِچ ویندا ویندا ہک کھلے میدان اِچ وِچ ٹُر پیم ۔ ایں جگہ تے ڈِٹھا جو بہوں سارے پکھی پکھیرو ڈِراکلی دھاڑ پھِرندے تے چیکاں پئے مریندے ہِن ، کُجھ سانبھر ، ہرن تے پئے جنگلی ڈھانڈے ڈاڈھی حیرانی نال کہیں شئے کوں ڈیہدے پئے ہِن۔ انہاں دیاں گِچیاں اُچیاں اُچیاں ہِن تے اکھیاں ڈریاں ڈریاں ہِن۔ میں جو نیڑے ہُنچم تاں سبھے پکھی زناور بھج گئے۔ ہُن میں ڈِٹھا جو ہک بہوں وڈا ہاتھی کالے رنگ دا زمین تے مویا پیا ہا ۔ اُتے اُوندے بُت وِچوں نیلے نیلے رنگ دے پانڑی دا فوارہ چھُٹیا ہویا ہا ۔ ہاتھی پانڑی بھِیا ویندا ہا ۔ میں سوچݨ لگ پیم جو اے کیا ہا جو اے ؟

اچݨ چیتی میڈی نظر ہاتھی دے اگلے پیر دے کولھوں پھَٹیتے ہوئے "ناگ" دے پچی جیندا سارا وجود تاں دے مندھیا پیا ہائی پر اُوندی "چھپکلی" ثابت ہائی۔

ایہہ ناگ کوئی ڈُو فُٹ لمبا ہا ، رنگ دا کھاکی تے چھپکلی دی چوڑائی ۹ اِنچ ہائی ، حیران تھی ڈیہدا رہیم تے وَل معاملہ سمجھ وِچ آگیا ۔ اے ناگ ہاتھی دے پیر تلے آگیا ۔ پر آپݨے بچݨ کُوں اُوں بچا گھِدا تے وَلا زور ہویا تیں تاں اُوں ہاتھی دے پیر کُوں ڈنگ مار ڈِتا ، جیں ویلے اُوں ڈنگیا ہا اُتھوں گھاٹے نیلے پانڑی دا نشان چھُٹ پیا ہَیں ہک شیشی اُوں نیلے پانڑی دی بھر گھِدی تے ناگ کُوں ہَتھاں وِچ بند کر تے شہر دو مُنہ کیتم ۔ میں اپݨے یار ڈاکٹر

ڈیوڈ کوں سبھو حال ڈسائیم۔ اوں میڈے کولوں شیشی گھن گھدی تے آکھݨ لگا ڈیکھ تماشہ ڈیکھ۔ میں بیہہ گیم، اوں ہک ڈڈے بھاں وچ پانی پاتا تے ولا اوں شیشی وچوں ڈو قطرے پانی اچ سٹ کے نوکر کوں سڈیس، ڈو ککڑ منگوائے گئے تے پانی اُنہاں دے اگوں رکھ ݙتا گیا۔ ہک ککڑ پانی وچ زبان ذرا چوڑتی تے چُپ ہلائیس ولا چکر کھا کے ڈھا تے پیا تے مر گیا۔ ڈاکٹر ڈسایا جو ایہہ نانگ اتنا زہر پلائے جواہند، ہک رتی زہر ڈاہ(۱۰) ہزار بندیاں کوں موت دی نندر سَہا سگدے۔

ناگاں دیاں ہزاراں قسماں ہوندن، شریف شرارتی آوارے، بدچلن، نیک تے سدھے، چنگی نسل دے بُری نسل دے خالص نسل دے، ہر طرح دے ہوندن، انہاں وچوں کجھ بادشاہ ہوندن، کجھ سپاہی، کجھ خدمت گار تے بعضے "مولوی" وی ہوندن، پر زہر سبھناں وچ ہوندے۔ جیڑھا بادشاہ ہوندے اوندا زہر سبھ کنوں ڈھیر ہوندے۔ بادشاہ وی ہر طرح دے ہوندن، نیک تے ظالم وی۔ اکثر بادشاہ ناگاں کوں جیڑھے دیلے کاوڑ چڑھدی اے او اپنے قصوروار کوں سُلاڑ کے ڈنگ مار مار تے فنا کر ڈیندے۔ بعضے بادشاہ عیاش ہوندن جنہاں دے حرم وچ بہوں ساریاں سوہݨیاں بیگماں ہوندیاں ہن۔ انہاں دا اپنا اپنا مزاج ہوندے، پر بادشاہ دی مرضی اُتے راضی تے واری بندیاں بادشاہ دے قہر کنوں او نہیں بچدیاں۔ بعضے بادشاہاں دی حرف رہکا ملکہ ہوندی اے، جیندا کم شاہی نسل کوں چالو رکھݨا ہوندے۔ میں ایہہ ڈٹھے جو کراڑیں (ہندو مت) وچ کجھ اینجھیں جادو منتر ہن جنہاں دے زور نال ظالم کنوں ظالم نانگ وی قابو

وچ آ ویندے۔ سپیریاں کوں ایہہ عمل یاد ہوندے۔

نینی تال (ہندوستان) وچ ہک کراڑ زمیندار دا ہک پتر بھگوان داس (عمر ۱۲، ۱۳ سال) رات کوں پیشاب کرݨ اُٹھیا۔ ساوݨ دا مہینہ ہا۔ مینہ وسدا رہندا ہا۔ اندھاری رات ہائی تے بدلاں پکیئے ہوئے ہن۔ او گھر دا ٹرداڑ دے پچھاڑے ونج بیٹھا۔ ایویں ڈسدیں اوندے نال کوئی شئے پئی اے۔ خیال آئیس جو منجھ دی پھوسی پئی اے ولا خیال آئیس جو نہاں پھوسی ٹھنڈی نئیں۔ ڈیگر دا ویلے کُھو لا کُمہار گڈھاں اُتے لنگھیا ہا۔ کوئی گوہا ڈھائے پیا ہوسی چلو چا وینداں کُھتے دے کم آسی۔ ہتھ جو لائیس تاں شوکار مریندا نانگ کھڑ تھی گیا۔ بھگوان داس دی حالت مر ویندے دا نگہ تھی گئی۔ نہ اُلا نکلدس نہ دماغ کم کریندس۔ نانگ تھوڑی دیر کھڑا رہیا تے ولا کَنھاں ٹھیوݨ لگ گیا۔ چھوہر دی جان وچ جان آئی تاں اوں ٹپ مارݨ دی نیت کیتی تے نانگ ہوں ویلے اوندے پیر دے انگوٹھے کوں ڈنگ گھدا۔ بھگوان دی چیک نکل گئی تے او ہر دے بھار ڈھائے پیا۔ فٹ وستی ساری کٹھی تھی گئی تے اوندے چلکے دیرے گھن آئے۔ ہے ہے مچ گئی، دم پھوک کرݨ آلے آ گئے، فائدہ نہ تھیا۔ آخر اوندی پھوسی وچ دب کے سپیریاں کوں سڈ پاتا گیا۔ او بین وجیندے رہے، جادو منتر پھوکیندے رہے، کجھ نہ تھیا۔ اوں تاں ہزاراں نانگ کٹھے تھی گئے۔ پر او نانگ نہ آیا۔ آخر ہک سو سال دی بڈھی سپیرݨ آئی، اوں ڈٹھا، افسوس کیتس، آکھݨ لگی، دیر تاں بہوں تھی گئی اے، بہرحال نانگ مریندی ہاں۔ اوں بین وجاوݨ شروع کیتی۔ سینکڑے رنگ برنگے چھوٹے وڈے نانگ کٹھے تھی ائے، پر اصل

نانگ نہ آیا، سپیرن ڈھو موڈھ دے دانڑے تے جھبے بیج
ہتھ وچ گھن کے پڑھن لگی تے وَلا اُنہاں کوں اڈے اڈے
کھنڈا چھوڑیُس، دِل ہِیں وِچ جادوُ شروع تھی گئی۔ کوئی چھی
گھنٹیاں دی محنت دے بعد پتّیاں وِسیلہ لوکیں ڈِٹھا جو ہِک
شاہی جلوس درختیں دے مُنڈھیں وچوں نِکلیا آندے۔
ڈُو ڈُو نانگ جھبلی کنڈھی اگوں اگوں ہِن۔ اُنہاں دے پچھوں
تے اُدھ وِچ ہِک وَڈا اعادت وَرتے کالا نانگ ہا جیڑھا
شاہانہ ٹھاٹھ نال ہولے ہولے ٹُردا آندا ہا۔ اُوندے ڈُوہاں
پاسوں ڈُو ڈُو نانگ رَتے نے سُرمئی رنگ دے ہِن، پچھوں
ڈُو ڈُو نانگ بھورے رنگ دے ہِن۔ ایہ جلوس پچیاں دے
سامنڑے آن تے کھڑ تھیا۔ سپیرن فٹ ہِک ڈاڈھ پڑھ تے
منٹھا تے نال آکھن لگی۔

"تیکوں شرم نی آئی توں ڈِٹھی مویا ہِک بال کوں
ڈنگیندیں ہیں۔ مویا تیڈے آپنڑے بال کائی نی؟ اُنہاں
کو ڈھوں بُھل چُک نی تھیندی۔ بے غیرت تُوں مَر نہ گیوں؟
شرم کر شرم!"

ایندے جواب وچ بھگوان داس جیڑھا مُردا پیا ہا
اُٹھا ڈِس بولیندے۔

"ہا میڈے بال ہِن پر جیکر او غلطی کریندن تاں مَیں
اُنہاں کوں وی سزا ڈِیندا ہاں، ایندے وچ شرم دی
کیڑھی گالھ اے۔ ایں نال ہِکوں وَڈی غلطی تھئی اے،
میکوں پلید کیتا، میکوں بھوسی سمجھیس، گوہا چاتس تے دَلا
پیشاب دیاں چھنڈکاں سٹیونس۔ میں اپنی قوم وچ بدنام
تھی گیا ہاں۔"

ہُن سپیرن بولی۔

"اوئے پاگل — بال اے، نِکا بال اے اُوندی
غلطی دا خیال نہ کر تُوں سمجھدار ایں۔ نِکڑا ایں۔ اینجھی غلطی
دی سزا موت نی ہوونڑی چاہیدی۔ شرم کر اتے ایند
زہر چوپ گھن۔"

"ناں — ناں اصلوں ناں میں ایکوں مُعاف
نہیں کر سگدا۔" بھگوان داس اتھاہوں جواب ڈِتا تے
اِڈوں نانگ آکڑ ٹھان بنیا چھبلی کنڈھی جھمد اکھڑا ہا۔

سپیرن دل ڈھ پڑھیا تے آکھیا۔

"اوئے توں کملا تھی گئیں، او بال — ڈُو گھراں
دا کھاوے تُوں ڈُو گھراں دا ڈیوا وِسانونڑا چاہندیں۔ میں
تیکوں تیڈے بالاں دا واسطہ ڈِیندی ہاں۔ توں اینکوں
معاف کر ڈے تے زہر چوپ گھن۔"

بھگوان داس دے ہونٹ ہِلے تے آکھن لگا۔

"اچھا ہِک شرط تے۔ او ایہ جو میڈی قوم تے
رعایا کوں دعوت ڈے چھوڑو۔ جیکر او من گھنن تاں میں اینکوں
معاف کر ڈیساں۔"

سپیرن خوش تھی گئی تے بولی" دعوت اج ای ڈیو ویسے
"چالھی (٤٠) وَڈے وَڈے مٹکاں کھیر نال بھر کے رڑھ
وچ رکھ ڈیوو۔"

لوک بھنے بھنے گئے تے کھیر کٹھا کر تے چالھی مٹکے بھرا
تے رات کوں ہِک جا رکھوا ڈِتے گئے۔ نانگ چلا گیا۔
سجھ تھیا تاں ڈِٹھونے مٹکے خالی ہِن تے کھیر دا ناں نشان
دی کائناں ہا۔ لوکاں دی جان اِچ جان آئی۔ لوک وَڈا
کٹھے تھئے۔ سپیرن ہِن مونہہ نال لائی سنت دی سویرے
نانگ اونہیں شان نال آیا تے چوپال لوک آ کھڑا تھیا

اُوڈوں بھگوان داس پُچھیا۔

" ڈیکھو! میں آپنی قوم دا بادشاہ ہاں، میڈی اپندے وِچ وَڈی بے عزتی ہائی۔ ہُݨ میڈی قوم تے رعایا نے تہاڈی دِشمنی کھا گھدی اے تے سبھ ڑاں ایندا قصور مُعاف کر ڈِتے تے ہُݨ اینکوں ایں واسطے وی معاف کر ڈِیندا ہاں جو تئیں میکوں میڈے بالاں دا واسطہ ڈِتا ہا!"

ہا ہا" سپیراݨ بولی وَڈیاں دی ایہا شان ہوندی اے، او بالاں دیاں گالھیں دا بُرا نئیں مَنیندے۔ تئیں اینکوں معاف کر ڈِتے بہوں چنگاں کیتی۔ میں تیڈی خدمت گار ہاں۔ چل ہُݨ اُٹھی تے ایندا زہر چُوپ۔

ناگ آپنی جاہوں اُٹھیا تے بھگوان داس دے پیر دے کول آیا اوندا انگوٹھا مُنہ وِچ گھِت چُوپݨ لگ پیا تے وَلا چُپ چپیتے اپنے جلوس سمیت درختیں دے مُنڈھیں وِچ گُم تھی گیا۔

ہک بیا واقعہ سنو۔

دہلی (ہندوستان) وِچ ہک جہاڑے ڈُوپہر ویلے ہک چَھپڑی اُتے کُجھ لوک میڈے تے مجھ سمیت تماشہ پئے ڈیکھدے ہِن جو ہک سپیرا کمبدا تھڑکدا آیا۔ لوک حیران تھئے، پُچھݨ تاں آکھݨ لگا "میکوں ناگاں کنوں بچاؤ" لوکاں ڈِٹھا تاں پُٹھے سِنّے ڈو ناگ پُھݨ کڈھی بیٹھے ہِن۔ لوکاں دی بُری حالت تھئی۔ مَیں سپیرے کنوں پُچھیا میاں ڈَس تاں سہی ماجرا کیا اے، سپیرے آکھیا۔ میں جنگل وِچوں لنگھدا پیا ہم تے میں ایں نانگڑیں کوں ہک ادنیٰ نسل دے ناگ نال رنگ رلیاں کریندا ڈِٹھا تاں میں آپنے سنگتی کوں آکھیا۔ ڈیکھ یار اے نانگڑی کیڈی آوارہ اے۔ اپنی نسل کنوں کم تر ناگ نال عشق کریندی اے۔ بس میڈا آکھݨا ہا تے ایہ نانگڑی میڈے پِچھوں لگ پئی او کمیں نسل دا ناگ تاں ہِتے پاسے بھج گیا اُوڑھوں تے ایندا اپݨا ناگ کہیں ہوں نال رَل گے ڈوہیں میڈے پِچھوں لگ پئے، ایہ میکوں اوں وجہ توں مارنا چاہندِن"

اِتّے ویلے سپیرے قہقہہ مُکایا تے اُوڈوں ناگ نانگڑی کوں پئے گیا تے اِتنا ماریُس تے پھاݨڈی کیتُس او مر گئی تے وَلا ناگ دی اُتھوں پِچھاں دو ہٹ گیا سپیرے دی جان بچ گئی۔

ایہہ میڈے اکھیں ڈِٹھے واقعے ہِن اِتّے میکوں خود آپ کوں وی حیرانی اے۔

باقی دا :- بابا فریدُ الدین شکر گنج

حضرت دا عُرس مُبارک مُقولے ڈِینہہ پہلے ختم تھئے جیندے زیارتی لکھیں دی تعداد وِچ کٹھے تھئے۔ آپ دے مزار دا بہشتی دروازہ سینکڑیں سال دی پُرانی ریت دے خلاف ایں واری ڈاہ[10] ڈِینہہ کُھلا رکھیا گئے۔ جیندے وِچوں آمدن جو پنج لکھ بندے لنگھے اِن تے محکمہ اوقاف کوں بہوں ساری آمدن تھئی اے۔ بہشتی دروازہ معمول دے مطابق پنج محرم الحرام کوں دربار دے سجادہ نشین دیوان غُلام قُطب الدین سائیں ہوریں کھولیا۔ وزیر، کبیر، امیر تے وَڈے چھوٹے سبھے زیارت دیاں ساریاں رسماں پوریاں کر گئن۔ ایں واری دی وزیراں، کبیراں تے افسراں دی کوئی کھوٹ نہ ہائی۔

سرائیکی دنیا

حالے حوالے

سرائیکی زبان دی ترقی تے ترویج دا مطلب پاکستان تے پاکستانیاں دی خدمت اے

سرائیکی مغربی پاکستان دے چپے چپے تے بولی تے سمجھی ویندی اے

سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور دے مشاعرے اچ

سید احمد نواز شاہ گردیزی دی تقریر

سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور دے ہک مشاعرے دیچ سابقہ صوبائی وزیر سید احمد نواز گردیزی ہوریں آکھیا جو ایں پورے صوبے دے چپے چپے تے پھر داٹردا ریہاں ہیں ایہہ گالھ یقین نال آکھ سگداں جو سرائیکی زبان سارے صوبہ دی چپند چپند اچ بولی تے سمجھی ویندی اے گھٹ کنوں گھٹ ڈو کروڑ بندے ایہہ زبان الیندن۔

ایہہ مشاعرہ مخدوم امام شاہ گردیزی بہشتی دی جاہ تے تھیا۔ سٹیج سیکرٹری سردار نجم الدین خاں لغاری ہئے۔ مجلس دے بانی تے صدر بریگیڈیئر نذیر علی شاہ سائیں دی موجود ہن۔ ایں موقعہ تے اعلان کیتا گیا جو مخدوم سید احمد نواز گردیزی ہوریں سرائیکی ادبی مجلس دی سرپرستی قبول کر گھدی اے۔ ایں مشاعرے اچ احمد پور، مظفر گڑھ تے بہاولپور دے سرائیکی شاعراں حصہ گھدا۔ انہاں ہنر منداں اپنی مٹھیاں نظماں غزلاں تے کافیاں دے اوہ دریا وہائے جو سرائیکی کوں "زباناں دی ماں" آکھن آلیاں دا سر اچا تھی گیا۔ انہاں شاعراں اچ دلشاد۔ دلچسپ صفدر۔ نادم۔ ہنوں زادہ، سفیر لاشاری دے ناں ڈسن دے قابل ہن۔ مشاعرے دے مُکدیں ایں سید احمد نواز شاہ گردیزی ہوریں تقریر کیتی تے آکھیا سرائیکی زبان دی ترقی تے ترویج دا مقصد علاقائی زبان کوں تقویت ڈیونا اے تے ملک تے قوم دی بے لوث خدمت کرنا اے۔ آپ ہوریں آکھیا حضرت خواجہ غلام فرید رح سرائیکی زبان دی سند سمجھے ویندن۔ خواجہ دا روحانیت تے تصوف نال بھریا لدیا کلام کافیاں تے غزلاں ایک تاریخی تے ادبی دولت ہن۔ حضرت خواجہ دے وصال دے بعد ایہہ کوئی نی آکھ سگدا جو سرائیکی وچ کوئی اُچے پایہ دا شاعر کائے نی تھیا۔ خدا دے فضل نال اساڈی زبان دے اُچے شاعر تے ادیب میدان اچ آگئے ہن۔ جیہڑا انہاں دی وجہ توں سرائیکی دا بول بالا رہسی۔ انہاں آکھیا جو سرائیکی دی ترقی دا مطلب ایہہ کائینی جو اساکوں بیاں زباناں نال کوئی اُنس کائے نی۔ بلکہ ایہہ اساڈے اپنے علاقے دی اپنی بولی اے اتے اساکوں ایندی ترقی وچ حصہ گھننا پوندے انہاں یقین ڈیوایا جو اوہ اپنی توفیق مطابق سرائیکی دی خدمت کریندے رہسن۔

طالب سائل سرائیکی اکیڈیمی کنوں مستعفی

ڈیرہ غازیخان۔ سائل سرائیکی اکیڈیمی ڈیرہ غازیخان دے سیکرٹری محمد رمضان طالب اپنی تعلیمی مصروفیات تے بیماری دی وجہ کنوں اپنے عہدے توں استعفا ڈے ڈتے۔ اوہ پنج سال کنوں اکیڈیمی دے سیکرٹری ہن۔

۱۔ ایں ادارے دا ناں "سرائیکی اکادمی" ہوسی۔

۲۔ ایندا دفتر ملتان اِچ ہوسی۔

غرض و غایت

سرائیکی اکادمی دے قیام دے اغراض و مقاصد ایہہ ہن:-

۱:۔۔۔ سرائیکی زبان دی قدیم تے جدید بلند پایہ تخلیقات کوں کٹھا کرتے منظرِ عام تے گھن آوݨاں۔

۲:۔۔۔ سارے سرائیکی لٹریچر کوں محفوظ کرݨ کیتے ہک مرکزی سرائیکی لائبریری" تے عظیم الشان طباعتی تے ثقافتی مرکز دا قیام۔

۳:۔۔۔ سرائیکی زبان و ادب دی جامع تے تحقیقی تاریخ مرتب کرتے شائع کرنا۔

۴:۔۔۔ سرائیکی علاقے دی ثقافت دا فروغ۔

۵:۔۔۔ سرائیکی زبان دی ہک جامع لغت مرتب کرتے شائع کرنا۔

۶:۔۔۔ علمی، ادبی تے تعلیمی سطح تے سرائیکی زبان دا تحفظ۔

۷:۔۔۔ سرائیکی شاعریں، ادیبیں تے فن کاریں دی مالی امداد۔

۸:۔۔۔ سرائیکی زبان دے قدیم تے جدید ادب پاریں کوں لوکیں تئیں پُچاوݨ کیتے سرائیکی ماہنامے "اختر" دی سرپرستی۔

۹:۔۔۔ تحریری تے تقریری مقابلیں، ادبی سرگرمیں، مشاعریں تے انعامات دی تقسیم دے ذریعے سرائیکی زبان دا فروغ۔

۱۰:۔۔۔ سرائیکی زبان دی تخلیقات دے ذریعے قومی زبان تے پاکستانی قومیت دا فروغ۔ علاقائی تعصبات دی حوصلہ شکنی تے قومی یکجہتی دے منافی عناصر دی مذموم سرگرمیں دا مؤثر سدِباب۔

قاعدے ضابطے

دفعہ ۱

۱:۔۔۔ اکادمی دی مجلسِ عاملہ دی منظوری نال ہر اوہ آدمی رکن بݨ سگدے جیہڑا سرائیکی زبان و ادب تے ثقافت نال دلچسپی رکھدا ہے۔

۲:۔۔۔ رکنیت دا چندا ڈاہ روپے سالانہ ہوسی۔ جے کوئی رکن ہر سال ماہ جنوری اِچ رکنیت دا چندا ادا نہ کرسی تاں اوندی رکنیت مُک ویسی۔

۳:۔۔۔ جے کوئی رکن اکادمی دے اغراض و مقاصد تے مفاد دے خلاف کم کرسی تاں مجلسِ عاملہ ڈو دا ترہائی دی اکثریت نال اونکوں اکادمی دی رکنیت کنوں خارج کرݨ دی مجاز ہوسی۔

دفعہ ۲

مجلسِ عاملہ

۱:۔۔۔ مجلسِ عاملہ یارہاں ارکان تے مشتمل ہوسی۔ انہیں دی میعاد عہدہ پنج سال ہوسی۔

۲:۔۔۔ اکادمی دے رکن خفیہ ووٹ دے ذریعے مجلسِ عاملہ دے ارکان کوں چُنسن۔

۳:۔۔۔ جے کہیں وی ویلے مجلسِ عاملہ دی کوئی نشست خالی تھیوے تاں مجلس دے بئے ارکان کثرتِ رائے نال اوں کوں پُر کرݨ دے مجاز ہوسن۔

۴:۔۔۔ مجلسِ عاملہ اکادمی دے سارے معاملات دی مختارِ اعلیٰ ہوسی تے سبھے کم سرانجام ڈیسی۔

۵:۔۔۔ سبھے معاملیں دی جانچ پڑتال مجلسِ عاملہ کریسی تے آڈٹ رپورٹ تیار کر کے سالانہ اجلاس عام وچ پیش کریسی۔

۶:۔۔۔ اکادمی دے سارے ارکان مجلسِ عاملہ دی ہدایت اِچ کم کریسن۔

۷:۔۔۔ مجلسِ عاملہ اپݨے ارکان وچوں ہک صدر، ہک نائب صدر تے ہک جنرل سیکرٹری چُݨسی جنہاں دی میعاد عہدہ پنج سال ہوسی۔

دفعہ ۳

صدر

۱:۔۔۔ صدر مجلسِ عاملہ تے اجلاسِ عام دی صدارت کریسی۔

۲:۔۔۔ صدر مجلسِ عاملہ دے فیصلیں تے ہدایات تے عمل کراوݨ دا ذمہ دار ہوسی۔

۳۔۔۔ صدر کوں اکادمی دے بئیں عہدیداراں کوں ہدایات ڈیوݨ دا اختیار ہوسی۔

۴۔۔۔ اکادمی دے اغراض و مقاصد دی تکمیل دا ... ہر قسم دا قدم چاوݨ دا اختیار ہوسی۔

دفعہ ۴

نائب صدر

صدر دی غیر حاضری اِچ نائب صدر اوہ سبھے کم ... ڈیسی جنہیں دا اختیار صدر کوں ہے۔

دفعہ ۵

جنرل سیکرٹری

۱:۔۔۔ جنرل سیکرٹری اکادمی دے سبھے انتظامی امور ...

۲:۔۔۔ اکادمی دا سارا ریکارڈ جنرل سیکرٹری دی تحویل اِچ ...

۳:۔۔۔ جنرل سیکرٹری بئیں اداریں نال رابطہ رکھیسی تے ... دی نمائندگی کریسی۔

۴:۔۔۔ جنرل سیکرٹری صدر دی ہدایات دے مجلسِ عاملہ ... اجلاس عام طلب کریسی۔

دفعہ ۶

اجلاسِ عام

۱:۔۔۔ اکادمی دا اجلاسِ عام ہر سال منعقد تھیسی جیندی تاریخ دا تعین صدر کریسی۔

۲:۔۔۔ اجلاسِ عام اِچ اکادمی دے سبھے ممبراں کوں شرکت دا حق ہوسی۔ جنرل سیکرٹری اجلاس ہووݨ توں ہک ہفتہ پہلے ارکان کوں تاریخ توں آگاہ کریسی۔

۳:۔۔۔ اجلاسِ عام اکادمی دے اغراض و مقاصد دی تکمیل کیتے مجلسِ عاملہ کوں مناسب ہدایات ڈیوݨ دا مجاز ہوسی۔

۴:۔۔۔ اجلاسِ عام ہر پنج سال دے بعد مجلس عاملہ انتخاب کریسی ...

دفعہ ۷

مالیات

۱:۔ سرائیکی اکادمی دا خزانچی جنرل سیکرٹری ہوسی۔

۲:۔ بہادرے حسابات خزانچی دی تحویل اچ ہوسن تے او حسابات دا ذمہ دار ہوسی۔

۳:۔ اکادمی دا حساب کہیں بنک اچ کھولیا ویسی تے ساری آمدنی بنک اچ جمع کرائی ویسی۔ رقم دی برآمدگی واسطے چیک تے دستخط خزانچی کریسی۔

۴:۔ اکادمی دے اخراجات دی منظوری ڈیوݨ دا اختیار صدر کوں ہوسی۔ جیندی بعد اچ توثیق کیتے مجلس عاملہ دے سامݨے پیش کیتا ویسی۔

۵:۔ خزانچی ہر سال اجلاس عام اچ حسابات دا گوشوارہ پیش کریسی۔

دفعہ ۸:۔

۱:۔ سرائیکی اکادمی دے موجودہ عہدیدار تے ارکان اکادمی دے بانی تصور کیتے ویسن۔

۲:۔ موجودہ عہدیداریں دے میعاد عہدہ مکمل ہووݨ دے بعد ہیں آئین دے مطابق انتخابات کرائے ویسن تے سرائیکی اکادمی تمام امور دے سلسلے اچ ایں آئین تے عمل کرݨ دی پابند ہوسی۔

پہلی مئی ۱۹۶۸ء کوں اگوں دے پنجاں سالاں کیتے جیڑھے عہدیدار چنے ڳئین اُنہاں دے ناں اُتے تعارف درج اے۔

سرائیکی اکادمی دے عہدیدار

صدر: خواجہ ہوت محمد کوریجہ عرف بخشندہ سائیں سجادہ نشین درگاہ حضرت خواجہ ... فرید۔ شیدانی شریف

نائب صدر: سردار عبدالرحمٰن خان کھتران (راکپ نیشنل اکیڈمی ملتان)

جنرل سیکرٹری: خان رضوانی (نمائندہ خصوصی روزنامہ جنگ بمائنے ملتان دفتر دی)

مجلس عاملہ

- مولانا نور احمد خان فریدی (نگران "اختر" سرائیکی ملتان)
- اختر علی خان بلوچ (ایڈیٹر "اختر" سرائیکی — ملتان)
- خواجہ محمد عبدالودود ———— (ملتان)
- سردار منظور احمد خان گوپانگ ———— (مظفر گڑھ)
- صاحبزادہ طاہر محمود کوریجہ ———— (شیدانی شریف)
- خان فیض علی خان لنگاہ ———— (ملتان)
- سردار احمد یار خان قندرانی ———— (مظفر گڑھ)
- مولانا منظور احمد احقر ———— (ملتان)

خواجہ غوث محمد کوریجہ المعروف بخشندہ سائیں (سجادہ نشین شیدانی شریف)

صدر سرائیکی اکادمی ملتان

خواجہ غلام فرید رحمۃ اللہ علیہ سلسلہ چشتیہ نظامیہ نال منسلک ہن۔ انہاں دے فرزند حضرت خواجہ محمد بخش نازک دے ڈو پتر خواجہ احمد علی دے ڈو جنجے صاحبزادے خواجہ تاج محمود کنوں وی نظامیہ سلسلہ چلیا۔ انہاں دے پنج صاحبزادے ہن۔ خواجہ محمد شریف، خواجہ گل محمد، خواجہ نیر محمد، خواجہ شیر محمد سنے خواجہ غوث بخش، خواجہ غوث بخش چاچڑاں شریف توں نقل مکانی کر تے تحصیل لیاقت پور (ضلع رحیم یار خان) دے قصبہ شیدانی شریف وچ قیام پذیر تھئے ہن تے اپنے والد بزرگوار دی ہدایت دے مطابق شیدانی شریف کوں اپنا مرکز بنا تے چراغ ہدایت روشن کیتا۔ انہاں ڈو شادیاں کیتیاں ہن۔ ہک قاضی عاقل محمد دے خلیفہ شیر محمد دی دختر نال تے ڈوجھی نزندہ مولویاں دے مولوی محمد عظیم دی دختر نال۔ اول الذکر اہلیہ کنوں خواجہ غوث محمد پیدا تھئے تے ڈوجھی اہلیہ کنوں غلام رسول المعروف بگن سائیں جمیے۔ بگن سائیں دے ڈو فرزند ہن خواجہ تاج محمود المعروف کالا سائیں تے خواجہ جمال محمد کوریجہ ایم پی اے۔ خواجہ غوث بخش دے وصال دے بعد انہاں دے وڈے فرزند خواجہ غوث محمد اپنے والد دی جا تے سجادہ نشین مقرر تھئے۔ خواجہ غوث محمد دے بعد انہاں دے پوترے خواجہ غلام غوث المعروف بگو سائیں بائی (٢٢) سال دی عمر وچ سجادہ نشین بݨے۔

خواجہ غوث محمد المعروف بخشندہ سائیں اپݨے والد دے بعد مسند سجادگی تے بیٹھے۔ انہاں دے چار بھرا خواجہ محمد عبداللہ المعروف لال سائیں، صاحبزادہ طاہر محمود کوریجہ المعروف عاشقو سائیں، خواجہ محمد اصغر تے خواجہ محمد اکبر ہن۔ خواجہ غوث محمد انہاں سب کنوں وڈے ہن۔ تے بجوی تریہی سال دے نوجوان ہن۔ ایہہ جوان گبھرو تے جوان بخت سجادہ نشین فہیم، عقیل تے منکسر المزاج واقع تھئے ہن۔ انہاں دا حلقہ احباب تے حلقہ ارادت بہوں وسیع ہے۔ حالات حاضرہ کنوں باخبر تے زمانے دی نیرنگی کنوں واقف ہن۔ اخلاق حمیدہ تے عادات سنجیدہ دے نال سلف دی روایات کوں زندہ رکھݨ کیتے ہر وقت کوشاں نظر آندن۔ دل شیشے دی طرحاں صاف رکھیندن۔ انسان دولت نال نہیں اخلاق حمیدہ صفات جمیلہ تے فیاضانہ کردار نال ای دشمن کوں دوست بݨیندے تے دوستیں کوں جان دی قربانی ڈیوݨ تے مجبور کر ڈیندے۔ بخشندہ سائیں دی خوش اخلاقی یقیناً انہاں دی رفعت منزلت دی آئینہ دار ہے۔

انہاں کوں سرائیکی زبان دے نال والہانہ وابستگی ہے۔ تے ایں زبان دے فروغ دی خاطر ہر وقت کوشش اچ لگے رہندن۔ سرائیکی اکادمی

خان اہناں دی رہنمائی اچ یقیناً اپݨے مقاصد تے عزائم کوں پایۂ تکمیل تے پہنچا ڈیسی۔

سردار عبدالرحمٰن خان

نائب صدر سرائیکی اکادمی ملتان

سردار عبدالرحمٰن خان دا تعلق ڈیرہ غازیخاں دے کھتران قبیلے نال اے۔ زمیندار گھرانے دے آدمی ہن تے اپݨی زندگی آپ سدھاری اے۔ اہناں دا سارا کنبہ پڑھیا لکھیا اے۔ اج کل اہناں دا شمار ضلع دی اہم تے با اثر عوامی شخصیتیں وچ تھیندے۔ انہاں دے ڈاڈا سائیں سردار علی مراد خان ضلع دے واحد آدمی ہن جنہاں انگریزیں دے خلاف جہاد کیتا تے منداری نظام دی مخالفت کیتی۔ انھیں دی عوامی خدمات کوں اجݨ تائیں لوک نہیں بھلے۔ انہاں ہمیشہ حق دا جھنڈا بلند کیتی رکھیا ہا۔ سردار عبدالرحمٰن خان وی انھیں دے پیریں تے چل رہے ہن۔ انہاں گورنمنٹ کالج ڈیرہ غازیخاں کوں تعلیم حاصل کیتی اے۔ تعلیم حاصل کرݨ دے ڈو سال بعد ڈیرہ غازیخاں دے ڈسٹرکٹ پنچایت افسر رہیے۔ ہک سال کوٹ ادو اچ پبلک ریلیشنز آفیسر بنیادی جمہوریت وی لگیے رہ گئے۔ انہاں سنہ ۱۹۶۰ء دے وچ کالٹیکس آئل دے ڈسٹری بیوٹر دی حیثیت نال کاروبار شروع کیتا اتھے آ وسدے ہا۔ تے ہوں جلد کاروباری ساکھ قائم کر گھدی تے ول لکھیں دے کاروبار اچ پے گئے۔ سنہ ۱۹۶۴ء اچ جڈاں پاکستان نیشنل آئلز قائم تھئی۔ ملتان دے ایہہ پہلے آدمی ہن جیڑھے ایندے وچ شامل تھئے۔ انھیں کوں محنت دا صلہ ملیا تے ہݨ پورے ملتان زون اچ نیشنل آئلز دے ہول سیل ڈسٹری بیوٹر ہن۔ کاروبار اچ انہاں دے بھرا وی شریک ہن۔ انہاں ٹرانسپورٹ سروس دی شروع کیتی ہوئی اے۔

سردار عبدالرحمٰن خان سرائیکی اکادمی دے نائب صدر چݨیے گئن۔ اُنہاں دے دل اچ سرائیکی زبان دی خدمت دا بے پناہ جذبہ اے۔ اوہ چاہندن جو سرائیکی زبان کوں اپݨا صحیح مقام مل ونجے۔ اُنھاں دی رہنمائی یقینی طور تے سرائیکی اکادمی واسطے قابلِ فخر ہے۔

خان رضوانی

جنرل سیکرٹری سرائیکی اکادمی ملتان

خان رضوانی اساڈی نویں نکور نسل دے نمائندے ہن۔ شرافت، بھل منسائی تے شرم حضوری انہاں دے خمیر وچ کٹ کٹ تے بھری ہوئی اے۔ ایہ نوجوان دا سرائیکی نال جیڑھا جگری پیار اے اُوندا ثبوت سرائیکی حلقے کوں ڈیوݨ دی کائی لوڑ نہیں۔ سرائیکی شاعر ہووݨ یا ادیب انہاں داناں سݨ کراہیں ٹھر ٹھر ویندن۔ انہاں دی قلم سرائیکی زبان تے سرائیکی دے خدمت گاراں کوں ملک دے وچ متعارف کراوݨ وچ بہوں وڈا کم کیتے۔
خان رضوانی صاحب ضلع رحیم یار خان دے قصبہ اللہ آباد دے رہݨ آلے ہن تے انہاں دا تعلق اتھوں دے گوپانگ بلوچ قبیلے نال ہے۔ اج کل ملتان اچ روزنامہ "جنگ" دے نمائندہ خصوصی ہن۔ خان رضوانی صاحب قومی وحدت دے قائل ہن تے ایہہ مختلف قسم دے تعصبات تے علاقائی رجحانات پیدا کرݨ والیں کوں چنگاں نہیں جاݨدے۔ قومی وحدت دے منافی کمیں تے علاقائی تعصبات تے کڑھدے رہندن۔ ایہہ نوجوان سرائیکی زبان دی تخلیقات دے ذریعے پاکستانی قومیت تے ملی وحدت دے دشمنیں دے خلاف جنگ کرݨ دا جذبہ رکھیندے۔ سرائیکی اکادمی دا نشاۃ ثانوی

ڈیہواے۔ اساکوں اُمید اے جو ایہہ وطن دوست جوان سرائیکی اکادمی دے جنرل سیکرٹری دی حیثیت نال یقیناً اپنے ارادیں اچ کامیاب تھیسن

مجلسِ عاملہ

مولانا نور احمد خان فریدی — نگران "اختر" ملتان

مولانا نور احمد خان فریدی دا اسم گرامی کہیں تعارف دا محتاج نہیں۔ علم تے ادب دے میدان اچ پچھلی اَدھی صدی کنوں چوڈھویں دے چندر وانگوں چمکدے لسکدے آندن۔ برصغیر پاک و ہند دا کیڑھا پڑھا لکھا ادیب، مورخ تے نقاد ہوسی جیڑھا انہاں دے علمی تے تاریخی مقام کوں نہ جانڑدا ہوسی۔ آپ دیاں درجن کنوں ڈھیر کتاباں نویں لکھاریاں واسطے سنگ میلاں ویندن۔ ملتان دے واجب التعظیم بزرگ ادیباں وچوں گنڑے ویندن۔

سرائیکی زبان کیتے انہائیں ہوریں جیڑھی خدمت کیتی اے۔ اُوں کوں کہیں زمانے دا مورخ لُبھاں دی نئیں وسار سگدا۔ "دیوان فرید" دی ترتیب تے ترجمے دے اوکھے کم اچ انہاں دا حصہ کون نہیں جانڑدا۔ علامہ طالوت مرحوم، اسد ملتانی مرحوم تے مولوی عزیز الرحمٰن بہاولپوری مرحوم دی سنگت دی یادگار ہن۔ خدا انہاں کوں دیرگاہ رکھے ہُنْ تائیں سرائیکی دی خدمت پئے کریندن۔ "اختر" سرائیکی آپ ہوریں دی نگرانی وچ شائع تھیندے۔ سٹھ پینٹھ سال دی عمراں وچ دی جوان عزم نال علم و ادب دے خزانے کوں معمور کریندے آندن۔ سکونت تحصیل شجاع آباد دے مقام "نور محل" اچ ہے۔ شہر دے شور و شر کنوں پرے سکون نال تاریخ تے سیرت دے موضوع کوں سنگریندے ٹھہندے پئے ہِن۔

اختر علی خان بلوچ — ایڈیٹر "اختر" ملتان

چار سالاں کنوں سرائیکی دا پرچہ "اختر" انہاں دی ادارت وچ شائع تھیندا آندے۔ ملتان دے بزرگ ادیب مولانا نور احمد خان فریدی دے وڈے صاحبزادے ہِن۔ سرائیکی زبان دی دردمندی تے خدمت وچ انہاں اپڻاں سبھ کجھ قربان کر ڈتے۔ "سرائیکی اکادمی" دی بنا رکھن والیں وچوں ہِن۔ اختر علی خان سرائیکی شاعریں تے ادیبیں کوں ہک پلیٹ فارم بنا ڈتے۔ ایں پلیٹ فارم دی بنا رکھن اچ اپنا خون پسینہ شامل کیتے۔ جے او دل چھوڑ ڈیندے تاں اَج سرائیکی دے فروغ دی تحریک مرچکی ہوندی۔ سرائیکی ادیبیں تے شاعریں

ڳنا ہیں تے کانال اختر بلوچ صاحب سرائیکی حلقے دے ہیرو سمجھے ویندن۔ اتے ایہہ حقیقت اے جو آپ ہوں بہوں وڈے کنوں وڈے اعزاز دے مستحق ہن۔

خواجہ عبدالودود صاحب

ملتان دے بہوں وڈے تاجر تے کاروباری گھرانے دے چشم و چراغ ہن کئی بلاں کارخانے چلیندن لکھاں اچ کھیڈدن پر طبیعت دی سادگی، ملنساری اتے مہر محبت دے پتلے ہن۔ فرزندانی انہاں دے نالوں نئیں لنگھی۔ علم ادب دے شیدائی تے ادیب، لوکیں دے قدردان ہن۔ سرائیکی زبان نال پیار رکھیندن۔ خواجہ فریدؒ دے عارفانہ کلام نال عشق ہے، ملتان دے علمی ادبی سرگرمیں وچ حصہ گھندن تے ذاتی ذرائع سِنجے ملد و دی کریندن۔

سردار منظور احمد خان گوپانگ

مظفر گڑھ دے بلوچ قبیلے گوپانگ نال تعلق رکھیندن۔ علی پور دے سردار نواب خان گوپانگ بہشتی دی بہوں سرپرست رکھی ہوئے اتے مظفر گڑھ ڈسٹرکٹ کونسل دے وائس چیئرمین ہن، سادہ مزاج، یاراں دے یار تے مہر وفا دے پتلے ہن۔ انہاں دے خلوص کوں انہاں دے مخالف لوک وی منیندن، سرائیکی زبان دی ترقی دی آرزو رکھیندن۔ علم ادب دے قدرداناں وچوں گنڑے ویندن۔ "سرائیکی اکاڈمی" ملتان دے بھرانی رکن ہن تے "اختر" دے سرپرستاں وچوں انہاں دا شمار تھیندے۔

صاحبزادہ طاہر محمود کوریجہ

صاحبزادہ صاحب خانوادہ فریدیہؒ دے ہک پڑھے ذہین متین نوجوان ہن اتے اکادمی دے صدر خواجہ ہوت بخش صاحب کوریجہ دے چھوٹے بھرا ہن۔ علم و ادب نال مقدور لا دلچسپی ہے۔ انہاں دی لائبریری وچ بہوں قیمتی کتاباں دا ذخیرہ موجود اے۔ دنیا دے عظیم دانشوراں دیاں تخلیقاں انہاں دے مطالعے وچ رہندن۔ مرنجان مرنج اتے مثالی خلوص تے اخلاق دے مالک ہن تعلیمی زندگی وچ انہاں دے مضمون پڑھن وچ آندے ہن۔ بر اعداد حالات کجھ اینجھے پیدا تھی گئے۔ جو ذہنی سکون دا بندا رہیا۔ سرائیکی نال محبت رکھدن۔ انہاں دی بہوں پرانی آرزو ہائی جو سرائیکی زبان کوں اوہ عروج ملے جیہڑا ایں ملک دیاں ہیٹھاں زباناں سنویں تھی پودے۔ صاحبزادہ سائیں دی ایں سلسلے وچ سرائیکی دے ماہراں نال خط و کتابت وی تھیندی رہی۔ ایں کم لہو کوں ست اٹھ سال تھی گئے ان جیئیں دیلے کوئی عملی بندہ سامنے نہ آیا تاں ایہہ چپ تھی گئے۔ سرائیکی ترجمان "اختر" دے پکے سرپرستاں وچوں انہاں دا شمار تھیندے۔ سرائیکی اکادمی کوں ہک مثالی تے تاریخ ساز ادارہ بناونڑ دے خواہش مند ہن۔ اُمید اے

جو آپ دے باہمت بیلی بنٹرن نال سرائیکی اکادمی کوں ہک مثالی ادارہ بݨ ویسی۔ تے انہاں دا خواب پورا تھی ویسی۔ (انشاء اللہ تعالیٰ)

فیض علی خان لنگاہ بی۔اے

خان سائیں ملتان دے تاریخی لنگاہ خاندان دے ہک بہوں وݙے گھراݨے دی اکھیں دا نور ہن۔ سردار اللہ بخش خان لنگاہ دے لائق فائق فرزند ہن۔ بی اے تئیں تعلیم یافتہ ہن۔ کالج دے منے ہوئے مقرر ہن۔ تعلیم دے بعد سرکاری ملازمت شروع کیتو نے۔ پنچایت آفیسر تے ریجن الیکشن آفیسری کیتو نے۔ بی ڈی آر ڈی نس دا اردو وچ ترجمہ کرݨ دا شرف وی انہاں کوں حاصل تھیا ہا۔ انہیں خدمت دے اعتراف اچ انہاں کوں اعزازی سند ملی۔ سرکاری ملازمت اچ انہاں دا مستقبل ݙاڈھا قابل رشک ہا۔ بہ موروثی اراضیات جیڑھی ملتان دی تحصیل شجاع آباد اچ ہزاراں مربعیاں اچ کھنڈی ہوئی اے دی دیکھ بھال تے ترقی ݙیوݨ دے جذبے انہاں کوں سرکاری کم کرݨ تے نہ بہوں ݙتا۔ تے شہر دیاں رونقاں تے کرسی دی وݙی وجہ کوں چھوڑ چھاڑ کے دیہات وچ ویہہ ڳئے۔ علم ادب نال بہوں شغف دی نسبت خود عالم تے ادیب وی ہن۔ ادارہ علم و عمل دے موسس ہن کئی اخلاق، سدھار تے مذہبی کتابچے انہاں چھپوا کراہیں مفت ونڈائن۔ تھوڑا عرصہ تھیا نیلوں ٹرانسپورٹ کمپنی دے ناں نال کمپنی وی چلائی ہائے۔ ݙاڈھے ملنسار من بھاوݨے، سیاݨے تے خلوص دے پتلے ہن۔ سرائیکی اکادمی دے ممبر اچ حصہ گھنݨ کراہیں خان سائیں ہوریں سرائیکی دے خدمت گاراں دا ݙاڈھا دل ودھائے۔

مولانا منظور احمد احقر

ملتان دے بہوں پراݨے سیاسی، سماجی تے مذہبی کارکن ہن سرائیکی اکادمی دے رکن رکین ہن انہاں دیاں جدوجہد آزادی دیاں خدمتاں کوں ملتان دے سیاسی تے سماجی حلقے کڈاہیں نئیں بھل سڳدے سرائیکی زبان نال جگری پیار ہِنے۔ ملتان دے مشہور ہمدرد پرنٹنگ پریس دے مالک ہن۔ انہاں دے دوستاں یاراں دا حلقہ بہوں وسیع اے۔ اخلاق، شرافت تے پراݨی وضعداری دے مثالی نمونے ہن۔ سرائیکی زبان دے بزرگ ادیباں دی صحبت اچ حیاتی گذاری ہِنے دبیرالملک عزیزالرحمٰن مرحوم بہاولپوری مولانا علامت مرحوم دی سنگت دی یادگار ہن پہلے دیوان فرید مترجم چھپیا تاں ایں اچ انہاں دا قابل قدر حصہ ہا ہے۔

سردار احمد یار خان قندرانی

آپ مظفرگڑھ دی ہک عوامی شخصیت ہن، ضلع کونسل دے رکن، تحصیل مسلم لیگ دے صدر تے مسلم گڈز فارورڈنگ ایجنسی دے مالک ہن جہاندیدہ بزرگ تے پراݨی وضعداری دے اعلیٰ نمونہ ہن۔ انہاں جیہیں بے ریا مخلص تے دردمند لوک ایں گئی گذری دنیا اچ بہوں گھٹ لبھدن ہر کہیں نال پیار کریندن، ہر کہیں اُتے احسان کریندن تے بھل ویندن۔ احسان فراموشاں دے زخم سینے اُتے جھلیندن۔ کھاندے کھلیندے جھلیندن تے دلائیں پیار دا نتیجہ اے جو سرائیکی اکادمی بے سروسامانی دی حالت وچ وی جیندی رہی تے اپݨی حیاتی دا ثبوت ݙیندی رہی۔ اپݨی زندگی آپ بݨائی ہِنے محنت، کوشش، تے ایمانداری نال، خدا اُتے بھروسہ تے توکل رکھیندن۔ اپݨی زبان نال پیار ہِنے۔ تے "اختر" اکوں جیندا رکھݨ اچ انہاں دا بہوں دخل اے۔

خواجہ محمد عبدالودود

(رکن عاملہ) →

خان فیض علی خان لنگاہ

← (رکن عاملہ)

منظور احمد خان گوپانگ

(رکن عاملہ) →

سردار احمد یار خان قلندرانی

← (رکن عاملہ)

مولانہ منظور احمد احقر

(رکن املہ)

Phone : 2938 VOL : 20 (24, May 1968) Regd L. No

The Weekly " AKHTAR " Multan

(Monthly Seraiki Edition)